

HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI KARARLARI VE DİSİPLİN SORUŞTURMALARINA ETKİSİNE DAİR BİR DEĞERLENDİRME

*An Assessment on Deferment of the Announcement of the Verdict
and its Effects on Disciplinary Investigations*

İbrahim KESKİN*

Özet

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB), yapılan yargılama sonucunda sanığın suç işlediğine dair mahkûmiyet kararı verilmesine rağmen, kanunda sayılan şartların bulunması sebebiyle verilen hükmün açıklanmamasıdır. Sanığın suç işlediğine ilişkin kesin vicdani bir kanaat bulunmasına rağmen bu durum, yeni kasıtlı bir suçun işlenmemesi koşuluna bağlı olarak hukuksal sonuç doğurmamaktadır. Sanık belirlenen yükümlülüklerle süreç sonuna kadar uyduğu takdirde hakkındaki hükümlülük kararı gerçekleşmemiş sayılmaktadır.

HAGB kurumu, ceza muhakemesi hukukuna ilişkin bir kurum olmakla birlikte, etkileri bakımından idare ve disiplin hukukunu da içeren sonuçları bulunmaktadır. HAGB kararı verilmesi halinde, ortada kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmamasına rağmen bu kararın kesin hüküm gibi idari nitelikteki uyuşmazlıklarda dikkate alınması masumiyet karinesi ile çelişmektedir. Masumiyet karinesi, cezai uyuşmazlıklarda usul ve esasa ilişkin güvenceler sağlamakla birlikte daha geniş kapsamda ele alınmalıdır. Güvence ceza yargılamasının yanı sıra bu yargılamalar ile aynı zamanlı yürütülmekte olan disiplin işlem ve soruşturmalarını da kapsamalıdır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması durumunda yürütülmekte olan disiplin soruşturmalarına ilişkin öğretilerde farklı görüşler bulunmakta olup, bu görüşler uygulama ve mahkeme içtihatları çerçevesinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, disiplin soruşturması, disiplin cezası, kamu görevlisi,

Abstract

The deferment of the announcement of the verdict (HAGB) delays the pronouncement of the judgment given due to the presence of the required conditions specified in the law, despite, as a result of the trial, the defendant's conviction for committing a crime.

➤ Bu makale Etik Kurul İznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee Permission.

➤ Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 13.06.2022

➤ Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 22.03.2023

* Cumhuriyet Başsavcısı, Kırıkkale Adliyesi, ibrahimkeskin53@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0945-9785>

Although there is a definite conscientious opinion that the defendant committed the aforementioned crime, this situation does not have a legal consequence depending on the condition of not committing a new and deliberate crime. If the defendant complies with the determined obligations until the end of the process, the conviction shall be deemed not to have occurred.

In addition to being an institution related to criminal procedure law, the HAGB institution has consequences that include administrative and disciplinary law in terms of its effects. If a HAGB verdict is given, although there is no final verdict for conviction, it may be contradictory to the presumption of innocence where a final verdict must be considered in administrative disputes. The presumption of innocence, while providing procedural and substantive assurances in criminal disputes, should be addressed in a wider scope, and the assurance should cover not only criminal proceedings but also disciplinary proceedings and investigations conducted simultaneously with these proceedings.

If the announcement of the verdict is postponed, different opinions in the teaching regarding the disciplinary investigations are being carried out, and these views will be handled within the framework of practice and court case laws.

Key Words: The deferment of the announcement of the verdict, disciplinary investigations, disciplinary penalty, public officer.

GİRİŞ

Ceza Muhakemesi Kanununda¹ (CMK) düzenlenmiş olan HAGB kurumu suç işleyen failin ıslah edilmesi amacını taşımaktadır. Suç failinin eylemi, yargılama sonucunda mahkûmiyetle sonuçlanmasına rağmen, yasadaki şartların varlığı sebebiyle hükmün açıklanması ertelenmektedir. HAGB esas itibarıyla ceza hukukuna ilişkin bir kurum olmakla birlikte, idare hukuku ve kamu personel rejimiyle doğrudan ilişkilidir. Bu gerçeklik kamu görevine alınma, görevin devamı ve sona ermesi ile de doğrudan bağlantılıdır. Bu noktada kamu görevlilerinin disiplin sorumluluğuna ilişkin HAGB nitelikli mahkûmiyet kararlarının etkisi önem taşımaktadır.

HAGB; yapılan yargılama sonrasında suçluluğu sabit görülen sanığın, yasada belirtilen şartlar altında, yükümlülükleri yerine getirmesi şartı ile kurulan hükmün hukuki sonuç doğurmamasıdır. Erteleme süresi boyunca hüküm askıda beklemektedir. HAGB’de sanık suç işlediği ve mahkûm olduğu halde, mahkûmiyet hükmünün açıklanmaması sebebiyle farklı sonuçlar doğmaktadır. Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hüküm, kamu görevine girilmesinde engel olacak kapsamda kalsa bile failin kamu görevine alınmasına engel olmamaktadır.

İşlemiş olduğu suç sübut bulan sanığın kamu görevinde bulunması toplum açısından risk içermektedir. Yasa koyucu vatandaşların korunması amacıyla,

¹ Ceza Muhakemesi Kanunu, Kanun Numarası: 5271, Kabul Tarihi: 04.12.2004, RG 17.12.2004/25673.

yerine getirdiği kamu görevi sebebiyle kamu görevlilerinin suç işlemesini ağırlaştırıcı sebep kabul etmiştir. Suçun işlenmesinde sahip bulunulan nüfuz ve kamusal gücün kötüye kullanabileceğini varsaymıştır. Suç mağdurlarının kamu görevlisi olmayan diğer kişilere oranla daha zor ve korunaksız olduğunu kabul etmiştir.² Bu sebeple cezai düzenlemelerdeki bu ağırlaştırıcı sebeplerin yanı sıra disiplin hukukunda da memurun görevde kalmasına dair ayrıntılı düzenlemeler belirlenmiştir.

1982 Anayasasının³ 70. maddesinde kamu görevine alınma hakkı düzenlenmiştir. Kamu görevine atanmada “*istek*”, “*kamu yararı*” ve “*hizmetin gerekleri*” önemli ve zorunludur. Bu kapsamda, kamu görevlisi olma, devamı ve sona ermesinde şartlar yasal düzenlemelerde belirlenmiştir. Bu şartlar, üstlenilen kamu görevinin niteliğine göre özel olarak da belirlenmiştir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun⁴ (DMK) 48. maddesinde kamu görevine engel haller sayılmıştır. Türk Ceza Kanununun⁵ (TCK) 53. maddesinde ise ceza mahkûmiyetinin kanuni sonucu olarak kamu görevinin mahkeme tarafından yasaklanması düzenlenmiştir.

Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde hizmet gerekleri önemlidir. Kamu görevlilerinin hizmet gereklerine uygun şekilde davranması, mevzuat kapsamında hareket etmesi için uyulması zorunlu kurallara uymayan ve yasakladığı işleri yapanlar bakımından disiplin yaptırımları düzenlenmiştir. Bu disiplin cezaları eylemin nitelik ve ağırlığına göre takdir edilmektedir. Birden fazla kanun ve ikincil düzenlemelerde disiplin hukukuna ilişkin kurallar yer almaktadır. Bununla birlikte devlet memuru olarak görev yapan kamu görevlileri açısından geçerli olan disiplin kuralları DMK’nın 125. maddesinde 5 ayrı başlık altında sıralanmıştır.

Kamu görevine alınma ve kamu görevinin sona ermesi hallerinde olduğu gibi HAGB kararları, disiplin cezalarının verilmesi ve uygulanması bakımından da önem taşımaktadır. HAGB nitelikli bir kararın, devlet memurlarına uygulanacak disiplin cezaları üzerindeki etkisinin belirlenmesinde fayda bulunmaktadır. Bu gerçeklik HAGB kurumunun sonuçları itibariyle sadece ceza ve ceza yargılaması hukukunu ilgilendirmeyen bir kurum olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

² Doğan Soyaslan, ‘Ceza Hukukunda Memur Kavramı, Kamu Menfaati İçin Görevlendirilmiş Şahıslar’ (1996) 45 (1-4) AÜHF 52.

³ 1982 Anayasası, Kanun Numarası: 2709, Kabul Tarihi: 18.10.1982, RG 09.11.1982/17863.

⁴ Devlet Memurları Kanunu, Kanun Numarası: 657, Kabul Tarihi: 14.07.1965, RG 23.07.1965/12056.

⁵ Türk Ceza Kanunu, Kanun Numarası: 5237, Kabul Tarihi: 26.09.2004, RG 12.10.2004/25611.

I. HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI KURUMU

A. Genel Olarak

Ceza yargılamasında, alternatif çözüm yollarının önemi giderek artmakta ve suçla mücadelede etkin bir yol olarak belirmektedir. Sanık hakkında ceza mahkûmiyeti yerine ona yeniden bir şans tanınması ve bu suretle uyuşmazlığın çözümü, sanığın topluma kazandırılarak yeniden suç işlemesinin önlenmesi hedeflenmektedir. Bu düşüncenin kökenleri 2. Dünya Savaşı sonrası yaşanan demokratikleşmelerle beraber 20. yüzyılın ikinci yarısına dayanmaktadır.

Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde 1950’li yıllardan beri uygulanmakta olan bu kurum, Türk Hukukunda; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun⁶ (ÇKK) 23. maddesi ile yer bulmuştur.⁷ Bu düzenleme kapsamında, HAGB sadece 18 yaş altındaki çocuklar bakımından ele alınmıştır. CMK’nın kabul edilmesiyle birlikte HAGB yetişkinler bakımından da 231. madde kapsamında düzenlenmiştir. Yasanın ilk halinde madde başlığı “*hükmün açıklanması*” iken, 5560 sayılı Kanunla “*hükmün açıklanması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması*” şeklinde değiştirilmiştir. İlgili madde 5560, 5728, 6008 ve 6545 sayılı Kanunlarla değişikliğe uğrayarak bugünkü halini almış ve uygulamanın kapsamı genişletilmiştir. İşlenen suçun şikâyete tabi olması şartı kaldırılmış ve hüküm verilen cezada üst sınır 2 yıla yükseltilmiştir.

HAGB, başta suça sürüklenen çocuklar olmak üzere, sanıkların topluma kazandırılması için tasarlanmış ve kabul edilmiş bir kurumdur. Ceza mahkûmiyeti bulunmasına rağmen, sanığın HAGB ile yeniden suç işlemekten kaçınacağı düşünülerek kurgulanmıştır. Ülkemizde 2014 yılında 3.929.262 adet ceza mahkemesi kararından 681.275 adedi HAGB kararı iken; 2021 yılında 5.000.933 adet ceza mahkemesi kararından 674.814 adedi HAGB kararı olmuştur. Ceza mahkemesi kararlarında HAGB’nin oranı 2014 yılında %17,3, 2015 yılında %16,6, 2016 yılında %14,2, 2017 yılında %12,6, 2018 yılında %12,0, 2019 yılında %12,7, 2020 yılında %13,7, 2021 yılında %13,5 olarak gerçekleşmiştir.⁸

B. Tanımı ve Hukuki Niteliği

HAGB, mahkeme hükmünün sanık hakkında “*hukuki bir sonuç doğurmasını*” ifade etmektedir. Atılı suç sebebiyle sanıkla ilgili yargılama yapılmakta, sanığın suçlu olduğuna karar verilmekte, yasadaki şartların var olması sebebiyle verilen hüküm sanık tarafından geleceğe dönük bazı şartların ger-

⁶ Çocuk Koruma Kanunu, Kanun Numarası: 5395, Kabul Tarihi: 03.07.2005, RG 15.07.2005/25876.

⁷ Nusret İlker Çolak ve Dursun Özdemir, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Ve Memuriyete Etkisi’ (2011) (1)5 TAAD 95.

⁸ Adli İstatistikler, *Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü Yayınları* (2021) 36.

çekleştirilmesi sebebiyle açıklanmamaktadır.⁹ Daha sade anlatımla; mahkeme sanığa, şartları yerine getirmesi halinde, hukuken hiç suç işlememiş sayılma gibi bir imkân tanımaktadır.

HAGB Kurumu, Türk Ceza Kanunu (TCK) ve ceza normu içeren diğer özel yasalarda tanımlanmış bulunan tüm suçlarda uygulanabilir. Ancak HAGB'nın uygulanmayacağı hususunda yasada açık düzenlemenin bulunduğu hallerde, bu kurum uygulanamaz.¹⁰

HAGB kararı verilebilmesi için, yargılama yapan mahkemece verilen bir mahkûmiyet hükmü bulunmalıdır.¹¹ HAGB kararları, CMK'nın 223. maddesinde sınırlı sayıda sayılan ve hüküm olarak belirtilen kararlar arasında yer almamakta ve esasen bir hükmün hukuki içerik ve niteliklerine haiz olamamaktadır. Uyuşmazlığın esasını çözen hüküm niteliğinde olmadıklarından, HAGB niteliğindeki kararlar “*lehe veya aleyhe bir sonuç*” doğurmamaktadır. Bu sebeple HAGB kararı verilen hallerde teknik anlamda “*hüküm*” niteliğinde olan bir karar da bulunmamaktadır.¹² Mahkûmiyet hükmü gibi hukuki bir sonuç doğurmamaktadır. Sanıklara işlemiş oldukları belirli suçlardan ötürü adli bakımdan lekelenmemeleri için bir fırsat tanınmaktadır.¹³ Öğretide, HAGB kararlarının mahkûmiyet kararları ile aynı hukuksal etki ve sonuçlar doğurmayacağı şeklindeki ön kabulün, mevcut anayasal durum karşısında hukuksal himaye görmeyeceği belirtilmiştir.¹⁴ Bize göre de HAGB, kişilerin suç işlemediğine dair sonuç doğuran cezanın ertelenmesine benzeyen “*sui generis*” nitelikli bir kurumdur.¹⁵ Sonuçları itibarıyla “*karma*” bir niteliğe sahip bulunmaktadır. İçeriğinde iki ayrı karar barındırmaktadır. Birinci karar teknik anlamda hüküm sayılmaz. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi sebebiyle bu karar hukuken varlık kazanmamaktadır.¹⁶ Bu sebeple hüküm ifade etmemekte, koşullara uyulduğunda düşme kararına dönüşmekte ve sanık ile kamu arasındaki cezai uyumsuzluğu sona erdiren düşme neden-

⁹ Çolak ve Özdemir (n 7) 96.

¹⁰ Mustafa Artuç, *Açıklamalı Pratik Ceza Muhakemesi Kanunu* (3. Baskı, Adalet Yayınevi 2019) 1044.

¹¹ İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (4. Baskı, Seçkin Yayınevi 2009) 593.

¹² Özgenç (n 11) 599.

¹³ Adem Kartal, ‘Hapis Cezasının Ertelenmesi ile Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Sonuçları Bakımından Karşılaştırılması’ 2016 11(114) Terazi Hukuk Dergisi 69; Ali Parlar, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Erteleme* (2. Baskı, Bilge Yayınevi 2015) 14.

¹⁴ Coşkun Özbudak, ‘(Kanunla Da Olsa) HAGB Kararına Mahkûmiyetin Hukuki Sonuçları Bağlanabilir Mi?’ (2016) 1(3) Ankara Barosu Dergisi 524.

¹⁵ Yasin Sezer ve Ali İhsan İpek, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Kamu Personel Hukukuna Etkileri’ (2010) 1(3) TAAD 45.

¹⁶ Sümevra Sena Kurt, ‘Ceza Mahkemesi Kararlarının Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezasına Etkisi’ (2021) 9(17) Ankara Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 411.

lerinden birisi olduğu kabul edilmektedir. Bu karar koşullara uyulmadığında geçerlilik kazanıp mahkûmiyet hükmü niteliğine dönüşecektir. İkinci karar, birinci kararın üzerine inşa edilen ve ilk kararın oluşmasını engelleyen HAGB kararıdır. İkinci kararın en temel vasfı, birinci kararın hukuken sonuç doğur-mamasıdır.¹⁷ Bu karar, esas ve usul bakımından “*karma bir niteliğe*” sahiptir.¹⁸ Denetim süresi içerisinde yeni ve kasıtlı bir suçun işlenmemesi ve tedbirlere uygun davranılması halinde, geri bırakılan hüküm kaldırılarak kamu davası düşürülecektir. Bu niteliği ile HAGB, sanık ile devlet arasındaki yargılama ve ceza ilişkisini şartlı ve geçici olarak sona erdirmektedir.¹⁹

Hükümde birden çok mahkûmiyet kararı bulunması durumunda, HAGB her bir suç yönünden ayrı ayrı değerlendirilerek hüküm kurulmalıdır.²⁰ HAGB kararları, ceza mahkemesince verilebilecek hükümlerin sınırlı olarak sayıldığı CMK’nın 223. maddesinde düzenlenmemiştir. Madde kapsamında HAGB kararları “hüküm” niteliğinde kabul edilmemektedir. Davanın esasını çözen hüküm niteliğindeki kararlardan değildir. Bu kararlar kanun yararına bozulursa yargılamanın yenilenmesi yasağına dair kurallar uygulanmayacaktır. Uyuşmazlığın esaslı çözümüne dair bir karar olmadıkları için de verilecek hükümde lehe veya aleyhe sonuçlardan bahsedilemeyecektir.²¹

Denetim süresi içerisinde yeni ve kasıtlı bir suçun işlenmesi durumunda hükmün açıklanabilmesi için mahkeme duruşma açmalıdır. Sanık duruşma-dan haberdar edilmeli ve duruşma bitiminde hüküm verilmelidir. HAGB kararı kaldırılmalı ve verilen hüküm “*hüküm fıkrası*” olarak duruşma tutanağına geçirilmelidir.²² Açıklanan hüküm denetime uygun olacak şekilde kesinleştiğinde başka bir kararın varlığına ihtiyaç bulunmadan infaza esas olabilecek nitelikte olmalıdır. İlk karara atıfta bulunularak gerekçe gösterilmeden hüküm kurulmamalıdır.²³

¹⁷ Danıştay 12 D, E 2020/5219 K 2021/1423, 17.03.2021.

¹⁸ Yargıtay CGK, K 2009/12, 03.02.2009.

¹⁹ Enver Kumbasar, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması* (1. Baskı, Seçkin Yayınevi 2012) 25; Ersan Şen ve Mert Maviş, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (HAGB)* (1. Baskı, Seçkin Yayınevi 2014) 14; Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku 2* (7. Baskı, Seçkin Yayınevi 2018) 194; Doğan Soyaslan, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (7. Baskı, Yetkin Yayınevi 2018) 445; Hamide Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (7. Baskı, Beta Yayınevi 2019) 715; Murat Volkan Dülger, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (1. Baskı, Hukuk Akademisi 2021) 936; Can Yalçın, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması* (1. Baskı, Seçkin Yayınevi 2021) 85; M. Emre Tulay, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması: Yasal Şartların Yerindeliği Ve Kararın Hukuki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme’ 2021 15(4) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 479.

²⁰ Yargıtay CGK, K 2008/43, 04.03.2008.

²¹ Yargıtay CGK, K 2014/128, 11.03.2014.

²² Artuç (n 10) 1043.

²³ Yargıtay CGK, K 2014/502, 18.11.2014.

C. Şartları

HAGB için üç “ön şart” gerçekleşmelidir. Öncelikle atılı suçun “uzlaşma kapsamında olmaması” gerekir. Uzlaşmanın şartları oluştuğunda, öncelikle bu yola gidilmelidir.²⁴ İkinci olarak sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurulacak düzeyde eylem kesin şekilde “sübut” bulmalıdır. Ve son olarak sanık HAGB uygulamasını “kabul” etmelidir.²⁵

HAGB kararının verilebilmesi için “zorunlu şartlar” yani suça ilişkin şartlar, CMK’nın 231. maddesinde düzenlenmiştir. Yapılan yargılama sonucu hüküm verilen ceza, 2 yıl veya daha az miktarlı hapis ya da adli para cezası olmalıdır. Suçun Anayasa’nın 174. maddesinde güvence altına alınan “İnkılâp Kanunlarında” düzenlenen suçlardan olmaması gerekir. Ayrıca sanık daha önce kasıtlı işlenen bir suçtan mahkûm edilmemiş olmalıdır. Suçun işlenmesi sonucunda, mağdur veya kamusal zarar “*aynen iade edilmeli*”, “*suçtan önceki hale getirilmeli*” veya “*tazmin suretiyle tamamen giderilmelidir*”. Mahkeme, sanığın kişilik özelliklerini, duruşmadaki tutum ve davranışlarını gözetmelidir. Bu gözetim sonrasında sanığın yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate ulaşmalıdır. Bunlar “sanığa ilişkin” şartlardır.²⁶

1. Sanık Hakkında Takdir Edilen Ceza İki Yıl veya Adli Para Cezasını Gerektirmelidir

Bu ceza, tüm suçlar yönünden ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Yine iki ayrı suçtan dolayı HAGB kararı verilip yükümlülük yüklenen sanıkla ilgili, suçlardan birisinin yükümlülüğünü yerine getirip de diğerlerinin yükümlülüğünü yerine getirmese, iki hükmün birden açıklanması söz konusu olmayacaktır. Hangi suçtan yükümlülük yerine getirilmemişse o suçla ilgili HAGB kaldırılarak hüküm açıklanacaktır. Taksirle suçlardan mahkûmiyet halinde de ceza adli para cezasına dönüştürülmeden önce hükmün açıklanmasının geri bırakılması koşulları değerlendirilmelidir.²⁷

HAGB’nin hapis cezasının paraya çevrilmesinden önce de uygulanabilir olması sebebiyle, madde metninde belirtilen para cezası tabiri, “*doğrudan verilen adli para cezası*” olarak anlaşılmalıdır. Cezaların toplam miktarı (içtima) dikkate alınmayacaktır. HAGB’de takdir edilen adli para cezasının miktarı önemli değildir. Temel ceza belirlendikten sonra cezada artırım ve indirim halleri uygulanmalı ve netice ceza miktarına bakılmalıdır.

İşlenen suçun taksirli veya kasıtlı olması önemli değildir.²⁸ Hükmedilen 1 yıl veya daha az süreli hapis cezası, “*kısa süreli hapis cezası*” sayılmaktadır.

²⁴ Devrim Güngör ve Güneş Okuyucu Ergün, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması’ 2016 65 (4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1959.

²⁵ Artuç (n 10) 1045.

²⁶ Tulay (n 19) 482.

²⁷ Yargıtay CGK, K 2012/1807, 09.10.2012.

²⁸ Artuç (n 10) 1045.

Yargılama tamamlandıktan sonra sanık hakkında hüküm verilecek netice cezanın, 2 yıl veya daha az süreli hapis cezası veya sadece adli para cezası olması gerekir. Netice cezanın 2 yıl üzerinde hapis cezası olması halinde HAGB kararı verilemeyecektir. 19.12.2006 tarihinden önce işlenen suçlarda çocuklar bakımından bu süre 3 yıldır.

HAGB kararı verilmeden önce, sanık hakkında hüküm kurulmalıdır. Mahkeme HAGB kararı verirken şartların oluşup oluşmadığını tartışmalıdır.²⁹ HAGB kararı verilmesi halinde, kararda seçenek yaptırımlar ile ertelemenin şartları değerlendirilmelidir. HAGB’de objektif şartların varlığı halinde, 6008 sayılı Kanun değişikliğinden önce re’sen, değişiklikten sonra sanığın HAGB’yi istemediğine dair bir beyanın bulunmaması halinde, cezanın kişiselleştirme hükümlerinden önce mahkemece değerlendirilme yapılmalıdır. Kararda uygulanan yasa maddeleri, tayin olunan cezanın miktarı, yasa yollarına başvurunun mümkün olup olmadığı tereddüt edilmeyecek şekilde gösterilmelidir. Denetim olanaklı ve kesinleştiğinde başka bir karar olmaksızın infaz edilmeye esas alınabilecek mahiyette bir hüküm kurulmalıdır. Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükmü atıf yapılması usul ve yasaya aykırıdır.³⁰ HAGB sonrasında sanık 5 yıl denetim süresine tabi tutulacaktır. Bu süre çocuklar hakkında 3 yıldır (ÇKK m. 23). Denetim süresi, HAGB kararının kesinleşmesi üzerine başlayacaktır. Mahkeme 1 yıldan çok olmamak üzere, denetimli serbestlik tedbirine de karar verebilecektir. CMK’nın 231/8. maddesinde düzenlenmiş olan yükümlülükler hâkime geniş takdir yetkisi tanımış olup bu sınırsız bir takdir hakkı değildir. Yükümlülük yaptırımının dolaylı infazı şeklinde olmamalı, işlenen suçla ilgili olmalıdır. Sanığı ıslah etme amacını taşımamalı, infazında zorluk yaşanmamalı, sanığa ve üçüncü kişilere maddi yük getirmemelidir.

2. Sanık Daha Önceden Kasıtlı İşlenen Bir Suçtan Dolayı Mahkûm Olmamış Olmalıdır

HAGB kararı verilebilmesi için sanık daha önceden kasıtlı bir suçtan dolayı mahkûm olmamış olmalıdır. Kanun metninde “*kasıtlı suç*” denildiğinden, önceki mahkûmiyetin basit veya bilinçli taksirle işlenen suç olması halinde bile HAGB kararı verilebilmektedir.³¹

Sanık hakkında HAGB’ye karar verilmiş ve sanık denetim süresi içerisinde bulunmaktaysa, bu kişinin kasıtlı bir suçunu nedeniyle hakkında bir daha HAGB

²⁹ Yargıtay CGK, K 2017/110, 28.02.2017.

³⁰ Yargıtay CGK, K 2014/502, 18.11.2014.

³¹ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (8. Baskı, Seçkin Yayınevi 2020) 799; Hakan Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (2. Baskı, Savaş Yayınevi 2016) 566; Bahattin Aras, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumu ve Uygulamadaki Sorunlar’ 2008 3(22) Terazi Hukuk Dergisi 74; Tulay (n 19) 482.

kararı verilemeyecektir.³² HAGB kararı verilmesine engel oluşturacak kasıtlı ilk suçun, ikinci suçun işlenmesinden önce kesinleşmesi gerekir. Birinci kasıtlı suç kesinleşmeden ikinci suç işlenmişse, HAGB kararı verilmesi amacıyla ilk suçun kesinleşmesi beklenmemelidir. Bu durum “bekletici mesele” yapılmamalıdır. Yine ilk işlenen kasıtlı suçun, ceza miktarı önemli değildir. Bu cezanın adli para cezasına çevrilmesi veya tecil edilmesi önemli değildir. Sanık hakkında kasıtlı suçtan kurulan mahkûmiyet hükmünün adli sicilden silinme şartları oluşmuşsa bu durum HAGB uygulamasına engel oluşturmamaktadır.

3. Suçtan Dolayı Kamunun veya Mağdurun Uğradığı Zararın Aynen İadesi, Suçtan Önceki Hale Getirilmesi veya Tazmin Suretiyle Tamamen Giderilmesi Gerekir

İşlenen suç nedeniyle uğranılan zarar tamamen giderilmiş olmalıdır. Kamunun veya mağdurun uğradığı zarar aynen iade edilmelidir. Zarar suçtan önceki hale getirilme veya tazmin edilmek suretiyle tamamen giderilmelidir. Bu husus, HAGB’nin objektif koşullarından bir tanesidir. Giderilecek zarar, “*somut bir zarar*” olmalıdır. Mağdurun veya kamunun uğradığı zarar da somut bir zarar olmalıdır. Oluşan manevi zarar bu kapsamda değildir.³³

Maddi zarar, sanık adına ve onun bilgisi dâhilinde, üçüncü kişiler tarafından da giderilebilir. Zarar miktarında taraflar anlaşmışlarsa bu miktar, anlaşamaları halinde mahkemece belirlenecek miktar esas alınmalıdır. Ceza yargılamasında “şahsi hak davasına” yer verilmediğinden zararın tespitinde hâkim basit bir araştırma yapmalıdır. Ceza hâkimi, hukuk yargılamasında olduğu gibi gerçek zararı tamamıyla tespite çalışmamalıdır. Gerekliyse zarar hesabı konusunda bilirkişi incelemesi yaptırılabilir. Mağdur daha sonra hukuk mahkemesinde şahsi hak davası açabilir. Buna engel bir durum bulunmamaktadır.³⁴ Zarar tamamen giderilmelidir. Mağdurun belli olmadığı, mağdura ulaşamadığı veya suç mağdurunun kamu olduğu suçlarda, bu şartın gerçekleştiği kabul edilmelidir. Zararın “*aynen iade*”, “*eski hale getirme*”, “*zararın tazmin suretiyle giderilmesinin*” söz konusu olmadığı suçlarda, bu şartın gerçekleştiği varsayılmalıdır.³⁵ İşlenen suç sebebiyle bir zarar oluşmuşsa tazmin konusu gündeme gelir. İşlenen suç sebebiyle maddi zarar oluşmamışsa bu koşul aranmaz. Maddi zararın giderilmesinde mahkeme sanığın sosyo-ekonomik durumunu gözötmelidir. Sanığın ekonomik durumu gözötilmeksizin zararın taksit-

³² Artuç (n 10) 1049.

³³ İhsan Baştürk, *Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesi* (2. Baskı, Bilge Yayınevi 2021) 334; İzzet Özgenç, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, Hukuk Devletinde Suç Yaratılmasının ve Suçun Aydınlatılmasının Sınırları Sempozyumu 3. Yılında Yeni Ceza Adaleti Sistemi (eds), Bahri Öztürk (Seçkin Yayınevi 2009) 53.

³⁴ Yargıtay CGK, K 2013/363, 17.09.2013.

³⁵ Yargıtay CGK, K 2017/252, 25.04.2016.

lendirilmesi halinde, HAGB kararı verilmesinin anlamı kalmaz. Yargılamada mağdur tarafından zararın giderildiği beyan edilmişse, “tazmin şartı” için bu beyan yeterli kabul edilir. Bu beyan sonrasında zararın tazmin edilip edilmediği yeniden araştırılmaz.³⁶

CMK’nın 213/9. fıkrasına göre, sanığın maddi zararı derhal yerine getiremediği durumda bile HAGB kararı verilebileceği düzenlenmiştir. Sanık denetim süresi içerisinde, kamuya veya mağdura verdiği zararı aylık taksitler şeklinde ödemek suretiyle giderdiği takdirde, HAGB kararı verilebilecektir. Mahkeme sanığın ödeme gücünü dikkate almak suretiyle, maddi zararın 5 yıllık süre içerisinde, taksitler halinde giderilmesine karar verebilir. Maddi zararın giderilmesinde taksitlendirme yapılmış ve mağdur zararın giderilmediğini iddia etmişse mahkeme bu hususu araştırmalıdır. Sanık taksitlerden birini kasıtlı ödemezse mahkeme hükmünü açıklar.

4. Mahkeme Sanığın Yeniden Suç İşlemeyeceğine Dair Kanaate Ulaşmalıdır

HAGB’ye karar verilebilmesi bakımından mahkeme sanığın kişilik yapısı ile duruşmadaki tutum ve davranışlarını bütün halinde değerlendirir. Yaptığı değerlendirme sonrasında sanığın yeniden bir suç işlemeyeceği hususunda olumlu kanaate varmalıdır. Ancak yasada sayılan şartların oluşması durumunda mahkemece HAGB’ye karar verilmemesi için gerekçe ayrıntılı olmalıdır. Kanunda yer almayan “*sanığın sabıkalı olması*” ve “*suç işleme yönündeki olumsuz tutumu*” HAGB gerekçesi yapılamaz.³⁷

5. Suç Anayasa’nın 174. Maddesinde Düzenlenmiş Olan İnkılâp Kanunlarının Korunmasına Yönelik Yasalarda Belirtilen Suçlardan Olmamalıdır

HAGB hükümleri, İnkılâp Kanunları’nda düzenlenmiş olan suçlar bakımından uygulanamaz. Anayasa’nın 174. maddesinde İnkılâp Kanunları sekiz bent halinde sayılmıştır.

6. Sanık, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararını Kabul Etmelidir

HAGB kararını sanık “kabul” etmelidir. Hâkim hüküm kurmadan önce sanığın rızasını sormalıdır. Sanığın kabul beyanı sonrasında verilen karara itiraz edilmesi halinde, itiraz merciince sadece kurumun yasal şartları üzerinde inceleme yapılmaktadır. Öğretide sanığın kabul iradesiyle HAGB kurumunun yargı merci tarafından kötüye kullanılmasının önüne geçebileceği ve bu durumun “*aklanma hakkı*” kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.³⁸

³⁶ Yargıtay CGK, K 2013/238, 07.05.2013.

³⁷ Yargıtay CGK, K 2014/490, 04.11.2014.

³⁸ Nevzat Toroslu ve Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (20. Baskı, Savaş Yayınevi

Sanık HAGB'ye rıza göstermemişse, sanık hakkında suçun sübut bulması halinde mahkûmiyet hükmü kurulmalıdır. Ancak şartları varsa hapis cezasının ertelenmesine karar verilebilmesi mümkündür. Sanık tüm aramalara rağmen bulunamamış ise “*kabul iradesi*” müdafine de sorulabilir. Kanaatimizce; bu hak kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olup, hak sahibinin açık beyanı veya vekâlet-namede açık yetkinin bulunması halinde, müdafî bu hakkı kullanılabilmelidir.

HAGB kararında “*değerlendirme*” yapılabilmesi için talep gerekmemektedir. Objektif şartların varlığı halinde, cezanın kişiselleştirmesine dair diğer hükümlerinden önce bu durum mahkeme tarafından re'sen gözetilmelidir. Yani talep olmaksızın öncelikle değerlendirme yapılmalıdır. Objektif şartların bulunmasına rağmen, mahkemenin HAGB'ye dair değerlendirme yapmaması hâkimin takdirinde değildir.

D. Hükümün Açıklamasının Geri Bırakılmasının Sonuçları

HAGB halinde, verilen hüküm sanık bakımından hukuksal bir sonuç doğurmamaktadır.³⁹ 5 yıllık denetim süresi içerisinde, “*yeni ve kasıtlı bir suçun işlenmemesi*” ve “*denetimli serbestlik tedbirlerine uygun davranılması*” halinde, HAGB kararı kaldırılmakta ve “*düşme*” kararı verilmektedir. Bu halde, mahkûmiyet hükmüne esas olan suç işlenmemiş kabul edilmelidir. HAGB kararlarına yönelik Adli Sicil Kanununun 6. maddesi kapsamında kaydedilen bilgiler, adli sicil kaydından silinmelidir.

HAGB belli şartlara bağlı olduğu gibi HAGB kararının da belli sonuçları doğmaktadır. Bunları inceleyecek olursak;

1. Dava Zamanaşımı Durur

HAGB kararı verildiğinde denetim süresi olan 5 yıllık süre içerisinde dava zamanaşımı süresi durur. Durma süresi içerisinde yeni bir suçun işlenmesi ve bu suçun kesinleşmesi veya denetim süresinin tamamlanması hallerinde dava zamanaşımı süresi işlemeye devam eder.

2. Denetim Süresi Kasıtlı Bir Suç İşlemeksizin Tamamlanmalıdır

HAGB süresi içerisinde kasıtlı ve yeni bir suç işlenmemelidir. Sanık 5 yıl süreyle denetim süresine tabi tutulur. Bu süre suça sürüklenen çocuklar bakımından 3 yıldır. Süreler HAGB kararına itiraz edilmesi veya itiraz edilmeden kesinleşmesi tarihinden itibaren işlemeye başlar. Bu süreler içerisinde taksirle işlenen suçlar önemli değildir. Sürenin dolmasından sonra mahkeme davanın düşürülmesine karar verir.

2020) 365; Veli Özer Özbek ve Başbüyük İsa, ‘Hükümün Açıklanmasının Geriye Bırakılması Kararlarına İtirazın İncelenme Usulünün Mağdur/Suçtan Zarar Gören Bakımından Ortaya Çıkardığı Sorun Üzerine’ 2013, 8(21) Ceza Hukuku Dergisi 8.

³⁹ Harun Kale, ‘Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Disiplin Cezalarına Etkisi’ (2011) 6(60) Terazi Hukuk Dergisi 45.

3. Mahkeme Denetimli Serbestlik Tedbirlerinin Uygulanmasına Karar Vermelidir

Sanık denetim süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlese bir daha HAGB'ye karar verilemez. Mahkeme denetimli serbestlik süresi zarfında “*bir yıldan fazla olmamak üzere*” kendi belirleyeceği süre zarfında denetimli serbestlik tedbirine karar verebilir. Sanık sanat veya meslek sahibi değilse, bunu sağlamak üzere eğitime ilişkin bir programına devam etmesine karar verebilir. Meslek veya sanat sahibi ise “*kamu veya özel de ücret karşılığında çalıştırılmasına*”, “*belirlenen yerlere gitmekten yasaklanma veya devam etmeye*” ya da “*belirlenecek başka yükümlülükler*” karar verebilir.

4. Ceza Tecil Edilemez Ve Seçenek Yaptırımlara Çevrilemez

İşlenen suçtan dolayı 2 yıl veya daha az süreli hapis cezaları ertelenebilir. HAGB'ye karar verilen mahkeme kararında, mahkûm olunan hapis cezası “*ertelenemez*” ve “*kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez*”. HAGB'ye esas olan hükümde mahkûmiyet kararı verilen hapis cezası ertelememez.

5. Hükmün Açıklanması

Hüküm kurulmasından sonra denetim süresinde kasıtlı ve yeni bir suçun işlenmesi, tedbirin yerine getirilmemesi veya tedbir olarak belirlenen kararlara uyulmaması halinde mahkeme denetimli serbestlik süresinin dolmasını beklemeksizin dosyayı ele alır. Re'sen duruşma açar, tarafları duruşmaya davet eder ve beş yıllık deneme süresini beklemeden açıklanmasının geri bıraktığı hükmü açıklar. Hükmü açıklayan mahkeme sanığın durumunu yeniden değerlendirir. Ceza miktarının yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine yönelik karar verebileceği gibi şartları varsa hükümdeki hapis cezasını erteleyebilir. Cezayı seçenek yaptırımlara çevirebilir ve yeni bir mahkûmiyet kararı verebilir. HAGB kararı verilirken erteleme ve seçenek yaptırımlara karar vermek mümkün değilken, hükmün açıklanmasından sonra şartları oluşmuşsa, bu iki kurumun uygulanması mümkündür.

E. HAGB Kararlarına Karşı Kanun Yolu

Bir yasa yolunun etkin olabilmesi için varlığı aranan diğer şartlardan birisi “*sonuç alınabilir nitelikte*” bulunmasıdır. Adil yargılanma ilkesinin vücut bulabilmesi bakımından ilk derece mahkemesi kararı üst dereceli mahkeme tarafından denetlenmelidir.

HAGB kararı itirazı kabil kararlardandır. İtiraz merciinin kararı lehe veya aleyhte olabilir. Kararla 5 yıllık denetim süresine tabi kılınan sanığın özgürlüğü kısıtlanmaktadır. Hakkında yaptırımlar uygulanabilmektedir. Karara karşı “*itiraz*” kanun yolunda (olağan yasa yolu) hükmün içeriğine ilişkin hukuka aykırılıkların değerlendirildiği etkin bir denetim mekanizması bulunmamaktadır.

Oysa itiraz mercii CMK'nın 231. maddesinde sayılan şartlarla sınırlı olmaksızın inceleme yapmalıdır. Mercii, suçun sübut bulması ile vasfının değişmesi gibi konuları da değerlendirmelidir. İlk verilen kararı maddi ve hukuki yönden incelemeli, hukuka uygunluk denetimi yapmalıdır. Yargıtay, önceki kararlarında itiraz makamının sadece HAGB kurumunun şartlarının oluşup oluşmadığı ile sınırlı bir inceleme yapması gerektiğine karar vermekte iken, Ceza Genel Kurulu (CGK) 2013 yılında itiraz mercii'nin hem "maddi olay" hem de "hukukilik denetimi" yapabileceğine karar vermiştir.⁴⁰

Bize göre de itiraz mercii maddi ve hukuki yönden denetim yapmalıdır. Gerek gördüğünde itirazı sanık müdafine tebliğ etmeli, sanığı dinlemeli, gerekli araştırma ve incelemeyi yapmalıdır. İtiraz kanun yolunda kararda yanlışlık varsa sanık aleyhinde bozma kararı verilebilir. İtiraz edilmeden kesinleşen hükümlerde, Kanun Yararına Bozma (KYB) yasa yolunda hükmün bozulmasına karar verilmesi halinde yargılamanın yenilenmesi yasağına ilişkin kurallar uygulanmaz. Davanın esaslı çözümüne dair bir karar bulunmadığından verilecek kararda, lehe veya aleyhe bir neticeden söz edilemez.⁴¹

İtiraz edilmeksizin kesinleşen HAGB kararlarına karşı KYB kanun yoluna gidilebilir. KYB olağanüstü bir kanun yolu olup dar kapsamlı bir incelemeyi içermektedir. Bu denetim yolunda her türlü hukuka aykırılık öne sürülemez. HAGB'ye yönelik mahkemenin olumlu ve olumsuz takdir yetkisindeki yanlışlığı, olağanüstü bir yasa yolu olan KYB'ye konu edilemez.⁴² KYB kanun yolunda, maddi ve hukuki denetimin yapılmasının kabulü, itiraz ve hatta istinaf kanun yolunu devre dışı bırakarak Yargıtay temyiz yolunu açar. Bu durum hakkın kötüye kullanılmasını sonuçlayabilir. Şöyle ki; sanık süresinde itiraz kanun yoluna başvurmayarak, kararlar ilgili maddi ve hukukilik denetimini içtihat mahkemesi olan temyiz mercii'nde yaptırabilir. Yasal süresinde itiraz yapılması sonrasında, itiraz mercii maddi ve hukuki denetim yapar. Mercii'nin verdiği kesin kararda hukuka aykırılık bulunması nedeniyle kanun yararına bozma yoluna başvurulabilir. Bu halde, mercii'nin bu denetimi yapıp yapmadığı incelenebilir. Süre geçirildikten sonra doğrudan KYB yoluna gidildiğinde, kararın maddi ve hukuki denetimi yapılamaz. HAGB kararına esas alınan mahkûmiyet kararının, olağan yasa yolu olan temyiz kanun yolunda incelebileceği düzenlenmemiştir. Kararın kanun yararına bozma yasa yoluyla denetlenebileceğinin kabul edilmesi kanun koyucunun iradesine ve kanun yollarına egemen ilkelere aykırı olur. Olağanüstü kanun yolu olan KYB' de hükmün üzerine kurulduğu HAGB kararı denetlenmelidir. Bu denetimde, takdire dayanan konular incelenmemeli, HAGB'ye ilişkin objektif şartların oluşup oluşmadığı denetlenmelidir.

⁴⁰ Artuç (n 10) 1050.

⁴¹ Yargıtay CGK, K 2014/128, 11.03.2014.

⁴² Yargıtay CGK, K 2018/632, 11.12.2018.

Sanık denetim süresi içerisinde yeni ve kasıtlı bir suç işlerse, açıklanması geri bırakılan hüküm açıklanacaktır. Hükmün açıklanabilmesi için, ikinci suç nedeniyle verilen mahkûmiyet kararı kesinleşmelidir. Hükmün açıklanması durumunda “*cezanın aleyhe değiştirilmesi yasağı*” bulunmaktadır. Yeniden kurulan hükümde verilecek ceza, ilk hükümle verilen cezadan daha fazla olamaz.⁴³ Yeni kurulan hükümde “*haksız tahrik*” sebebiyle indirim yapılması mümkündür.

Denetim süresi içerisinde HAGB kararına konu suçun dava zamanaşımı süresi durur.⁴⁴ İşlenen suçun şikâyete bağlı olması veya re’sen soruşturmaya tabi kılınması önem arz etmez. İkinci suçtan dolayı verilecek mahkûmiyet hükmünün niteliğine ilişkin bir sınırlama bulunmamaktadır. İkinci suçun cezasının “*adli para cezası*” veya “*hapis cezası*” olmasının yanı sıra “*seçenek yaptırıma çevrilmiş olması*” önemli değildir. Kesin nitelikte verilmiş bir hüküm olması da önemli değildir. İkinci işlenen suçun kasıtlı bir suç olması yeterlidir.⁴⁵ Bu süre içerisinde yeni bir suçun işlenmemesi ve denetimli serbestlik tedbirlerine uygun davranılması halinde, açıklanması geri bırakılan hüküm düşecektir.⁴⁶

Hükümde kanuna ve hukuka aykırılık bulunsa bile açıklanan hüküm değiştirilemez. HAGB kararı sonrasında “*sanığın vefatı*”, “*dava zamanaşımı süresinin dolması*”, “*şikâyetten vazgeçme*”, “*karara konu olan suçun yeni bir yasayla suç olmaktan çıkarılmış olması*”, “*daha az bir cezayı gerektiren*”, “*ön ödemeye*”, “*Basit yargılama usulüne*” veya “*Seri yargılama usulüne*” tabi suç haline getirilmesi durumunda, mahkeme yeni bir hüküm tesis edilmelidir. Yeni bir hükmün kurulması “*adil yargılanma*”, “*maddi gerçeğin araştırılması*” ve “*çabukluk*” ilkesinin gereğidir.

II. HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASININ DİSİPLİN SORUŞTURMASINA ETKİSİ

İşlemiş olduğu iddia olunan eylem sebebiyle memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında ceza ve disiplin soruşturmaları açılmaktadır. Ceza soruşturma ve kovuşturmasında HAGB kararı verilmesi durumunda, bu hükmün disiplin soruşturmasına etkisi incelenmeden önce “*memur*”, “*kamu görevlisi*” “*disiplin suçu*”, “*disiplin cezası*” ve “*disiplin soruşturması*” kavramları kısaca izah edilmelidir.

⁴³ Yargıtay CGK, K 2016/42, 09.02.2016.

⁴⁴ Yargıtay CGK, K 2016/99, 01.03.2016.

⁴⁵ Yargıtay CGK, K 2015/145, 05.05.2015.

⁴⁶ Artuç (n 10) 1051.

A. Memur ve Kamu Görevlisi Kavramı

İdari organların kamu hizmetini yürütebilmesi için nitelik ve nicelik olarak insan unsuruna ihtiyacı bulunmaktadır.⁴⁷ İnsan unsuru, kamu hizmetinin beşeri kısmını oluşturmaktadır. Kamu görevlisi daha üst bir kavramdır.

1. Memur Kavramı

DMK’da kamu görevlileri, “memurlar”, “sözleşmeli personel”, “geçici personel” ve “işçiler” olarak dört ayrı şekilde tanımlanmaktadır. Mevzuatta memur tanımı farklı şekillerde tanımlanmıştır.⁴⁸ DMK’ya göre memur, “mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, Devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenlerdir” (m. 4/A). Bu tanımlamaya göre memur, genel idare esaslarına göre görev yapmak suretiyle kadro işgal etmektedir.⁴⁹

2. Kamu Görevlisi Kavramı

Kamu görevlisi kavramı yasalarda farklı şekilde tanımlanmıştır. Bu kavram en kapsayıcı şekilde TCK’nın 6/1-(c) maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanım diğer hukuk disiplinlerine göre daha geniş kapsamlıdır.⁵⁰ Maddeye göre kamu görevlisi deyiminden, “kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi” anlaşılmalıdır. Başka bir tanımlamayla kamu görevlisi, devletin yerine getirdiği görevlerin yürütülmesinde görev üstlenen insan unsurudur.⁵¹ Kamu görevlileri statüleri, istihdam edildikleri şekil ve çalıştıkları hizmet sektörlerine göre, “memur”, “hâkim ve savcı”, “öğretim elemanı”, “sözleşmeli personel” ve “sürekli işçi” olarak gruplara ayrılmaktadır.⁵²

Kamu görevlisi kavramı, memur kavramına oranla daha geniş bir çalışan kitlesini kapsamaktadır. Bu hususta kuşku bulunmamaktadır.⁵³ Ezcümle, kamu görevlisi idarenin var oluş sebebi olan kamusal görevlerini yerine getirmek

⁴⁷ Abdullah Uz, ‘Anayasal Bir Hak Olarak Kamu Hizmetine Girme Hakkı Ve Liyakat İlkesi’ (2011) 2(1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 62.

⁴⁸ Adil Bucaktepe, ‘Devlet Memurluğu Ve Memurların Değerlendirilmesi Üzerine Düşünceler’ (2014) 18 (3-4) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 462.

⁴⁹ Mehmet Metin Arslan ve Metin Bulut ve Abdulkadir Dursun, *Disiplin Usulü Ve Soruşturma Örnekleri* (1. Baskı, Siyasal Kitabevi 2019) 17.

⁵⁰ A. Şeref Gözübüyük ve Turgut Tan, *İdare Hukuku* (3. Baskı, Turhan Kitabevi 2004) 861; Nusret İlker Çolak, ‘Kamu Görevlilerinin Naklen Atanma Kriterleri’ (2005) 9(1-2) Ankara Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi 130.

⁵¹ Çolak (n 50) 129.

⁵² Arslan ve Bulut ve Dursun (n 49) 17.

⁵³ Abdullah Ayhan Şan, *Özel Soruşturma Usulleri* (1. Baskı, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı Yayınları 2008) 35; Kurt (n 16) 387.

üzere görev üstlenen asli ve sürekli personeldir. Ancak yapılan işin niteliği kamusal faaliyet değilse personel kamu görevlisi olarak kabul edilemez.⁵⁴

B. Disiplin Suçu, Disiplin Cezası ve Disiplin Soruşturması Kavramları

Ceza hukukunun amacı kamu düzeninin korunması ile toplumun savunulmasıdır. Disiplin hukuku kamu hizmetinin daha iyi şekilde işlenmesini sağlamaktadır.⁵⁵ Genel kamu hukukunda, disiplin hukuku dar ve kısmi hususları esas almaktadır. Disiplin hukukuyla kamu hizmetlerinin yapılabilmesi, kişilerin görevlerini daha verimli yapması, yasalara uygun davranarak amirlerinin vermiş olduğu görevleri yerine getirmesi ve hizmetin aksamadan yürütülebilmesi için yaptırım ve kurallar getirilmiştir.⁵⁶ Disiplin hukuku, soruşturması ve usulüne ilişkin işlemler, kamu görevlisi ve soruşturmacı sıfatını taşıyanlar bakımından önemli olan kamu hukuku alanıdır. Öğreti ve yasa hükümlerinde “*disiplin soruşturması*” yerine “*disiplin kovuşturması*” ve “*disiplin yargılaması*” kavramları da kullanılmaktadır.⁵⁷ Anayasa Mahkemesi’ne göre, ceza ve ceza yargılaması hukuku ile disiplin hukuku farklı disiplinler olup, farklı kurallara tabidir. Ancak ceza hukukuna ege- men olan temel ilkeler disiplin hukuku bakımından da geçerlidir.⁵⁸

Disiplin suçu kamu görevine ilişkindir. Disiplin suçu sadece kamu görev- lilerini kapsayan ve kamu işlerinin düzenli yürütülmesini sağlamak üzere uygulanan kurallar bütünüdür.⁵⁹ Günday’a göre disiplin suçu, memurun yasalarla düzenlenen ödev ve sorumlulukları ihlal ederek sergilediği, kurumun iç düzeni- ni bozucu davranışlardır.⁶⁰ Kurumun iç düzenini bozmaya yönelik ve kamu hizmetine aykırı nitelikteki memur davranışları olumsuz nitelikte olup çalışma koşullarını kötüleştirir.⁶¹

Disiplin cezaları yasada belirlenen durumlarda, kurum veya meslek veya kamu hizmeti düzeninin sağlanabilmesi için ilgili hakkında uygulanan cezalardır. Disiplin cezalarının niteliği öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre, kamu görevini yürütmekte olan idari mercilerin iç işleyişlerinin sağlanmasına

⁵⁴ Osman Yaşar ve Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Yasası* (4. Cilt, Adalet Yayınevi 2010) 7236.

⁵⁵ İbrahim Pınar, *Memur Suçlarında İdari Soruşturma* (1. Baskı, Seçkin Kitabevi 1987) 308.

⁵⁶ Veysel Candan Canoğlu, ‘Disiplin Soruşturmasında Delil Ve İspat’ (2018) (138) TBB Dergisi 232.

⁵⁷ Arslan ve Bulut ve Dursun (n 49) 5.

⁵⁸ Anayasa Mahkemesi, E 2014/100 K 2015/6, 14.01.2015; Anayasa Mahkemesi, 2012/584 Münür İçer Bireysel Başvuru, 12.03.2015; Mehmet Sadık Yamalı, *Bireysel Başvuruda İdari Yargıya İlişkin İhlal Kararları* (1. Baskı, Şen Matbaası 2016) 1079.

⁵⁹ Zehreddin Aslan, *657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Göre Disiplin Suç Ve Cezaları* (1. Baskı, Alfa Yayınları 2001) 135.

⁶⁰ Metin Günday, *İdare Hukuku* (İmaj Yayınevi 2002) 545.

⁶¹ Arslan ve Bulut ve Dursun (n 49) 29.

ilişkin konulan kuralların ihlal edilmesinden kaynaklanan idari yaptırımlardır. Hürriyeti bağlayıcı ceza niteliğinde değildir.⁶² Verilecek disiplin cezaları işlenen eylem ile uyumlu olmalıdır.

Disiplin cezaları, memurun görev yaptığı kamu idaresinin iç işleyişinin korunması amacıyla yönelik getirilen kuralların ihlal edilmesinin karşılığıdır.⁶³ Kamu hizmetlerinin en iyi koşullarda yürütülmesini sağlamak amacıyla hiyerarşi gücüne dayanılarak alınmış idari tedbirlerdir.⁶⁴ Bunlar memurun memuriyet görevini tam bir bağlılık içerisinde yerine getirmesine ve kamu görevlisi sıfatıyla onurunu korumaya yönelmiş kurallardır.⁶⁵

Disiplin cezalarının sebebi kuralları ihlal eden hareketlerde bulunulması halinde, disiplin cezası yaptırımına bağlanan davranışlardır. Kamu görevlilerine verilen disiplin cezaları, mesleki yaşam ve yaptıkları görevler sebebiyle ortaya çıkan ve çalıştıkları kurum tarafından belirlenen düzenlemelere aykırı davranışları sebebiyle, kendileri hakkında uygulanmakta olan bir takım zorlayıcı tedbirlerdir.⁶⁶ Disiplin cezalarının verilmesiyle amaçlanan, kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesi suretiyle kamu görevlilerinin çalışma düzeninin korunmasıdır.⁶⁷

DMK'nın 125. maddesinde, eylemlerin nitelikleri itibarıyla kanunda sayılan disiplin suçlarına benzer fiil ve hâllerde, aynı cinsten disiplin cezası verileceği belirtilmiştir. Öğretide “*disiplin suçları*” bakımından “*kanunilik ilkesinin*” geçerli olmadığına ilişkin görüşler bulunmaktadır.⁶⁸ DMK'nın 124 ilâ 136. maddeleri arasında disiplin cezaları sayılmıştır. Verilecek cezalar ağırlık derecelerine göre sayılmıştır. Bize göre de “*disiplin cezaları*” bakımından kanunilik ilkesi geçerlidir. “*Geçmişe yürümezlik ilkesi*” kanunilik ilkesinin unsurlarından olup, ceza kanunlarının yürürlüğe girmesinden sonra işlenen fiillere uygulanabileceğini ifade etmektedir. Danıştay'a göre, bu ilkenin uygulanması disiplin suç ve cezaları bakımından da geçerlidir.⁶⁹

⁶² Durmuş Tezcan, ‘Kamu Görevlilerine Uygulanan Disiplin Cezalarının Hukuki Niteliği Ve Adil Yargılanma Hakkı’ (2004) Kamu Personeli Sorunları İdare Hukuku Sempozyumu Eskişehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını 190.

⁶³ Günday (n 60) 559; Sezer ve İpek (n 15) 67.

⁶⁴ Aslan (n 59) 28.

⁶⁵ Ahmet Erdoğan, ‘Yeni Disiplin Cezaları’ (1972) 2(6-7) Danıştay Dergisi 5.

⁶⁶ Tayfun Akgüner, *Kamu Personel Yönetimi* (3. Baskı, Der Yayınları 1998) 159.

⁶⁷ İsmet Giritli ve Pertev Bilgen ve Tayfun Akgüner, *İdare Hukuku* (3. Baskı, Der Yayınları 2008) 717; Serkan Çınarlı ve Kerim Azak, ‘Danıştay Kararları Işığında İdari Yargıda Disiplin Cezalarının İptali Davalarında Tanık Delili Sorunu’ (2021) 29(1) SÜHFD 513.

⁶⁸ Çınarlı ve Azak (n 67) 515.

⁶⁹ Mustafa Yaşar Demircioğlu, ‘Üniversitelerde 2014 Yılından Önce İşlenen İntihal Suçlarıyla İlgili Disiplin Soruşturması Ve Cezalandırma Sistemi’ (2014) 0(4) Ankara Barosu Dergisi 332.

Disiplin soruşturması disipline konu eylemle bozulduğu kabul edilen kısmi düzenin yeniden sağlanabilmesi amacıyla, disiplin suçuna konu olayın cezalandırılması bakımından yapılmaktadır. Bu soruşturma kendine özgü kural, özellik ve işleyişe sahiptir.⁷⁰ Bu faaliyet kapsamında bir inceleme ve araştırma faaliyeti yapılmaktadır. Haklarında soruşturma yapılanlar genellikle disiplin işlemlerini haksız ve üzücü bulmakta, güvenilir olmadığını iddia etmektedir.⁷¹ Her hukuk disiplininde, disiplin soruşturmasına ait hükümler birbirinden farklı düzenlenmiştir. Disiplin soruşturmalarında, kurum disiplin mevzuatı hükümleri uygulanacaktır. Mevzuatta eksik hükümlerin bulunması durumunda, diğer yasa hükümleri kıyas yoluyla uygulanmalıdır.⁷²

Disiplin alanında ceza hukuku ve idare hukuku iç içe geçtiğinden, yapılacak disiplin soruşturmalarında her iki hukuk dalına ait ilkeler uygulanmalıdır. Ceza hukukunda kabul edilen temel ilkelerinden “suçta ve cezada kanunilik”, “kanunu bilmemenin mazeret sayılmayacağı”, “cezaların geçmişe yürütülmemesi”, “lehe kanununun uygulanması”, “hukuka aykırı delillerin kullanılmaması”, “savunma hakkının sınırlandırılmaması”, “ölçülülük”, “cezaların şahsiliği”, “aynı fiilden dolayı tek ceza verilmesi” ve “eşitlik ilkesi” disiplin soruşturmalarında da uygulanır.⁷³

C. HAGB Kurumunun Disiplin Soruşturmalarına Etkisinin, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Bakımından Değerlendirilmesi

1. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS)

İHAS'nin 6/2. maddesine göre, “Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.” Bu ilke “masumiyet karinesi” olarak adlandırılmaktadır. HAGB kararlarının yürütülmekte olan disiplin soruşturmalarına etkisi çoğunlukla bu genel ilke kapsamında ele alınmaktadır. Masumiyet karinesi gereğince, denetim süresi içerisinde suç işleyen failin bu yeni suçuna ilişkin mahkeme kararı kesinleşmelidir. Kesinleşmeyen kararın disiplin soruşturmasına esas alınmaması en uygun çözüm yoludur.

2. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) Kararları

Ceza yargılamasında HAGB kararı verildiğinde, yapılan disiplin soruşturmasına etkisi İHAM kararlarına konu olmuştur. Mahkeme, HAGB kararına

⁷⁰ Canoğlu (n 56) 234.

⁷¹ Louis Van der Bank and Amos Engelbrecht & Johanita Strümpher, ‘Perceived Fairness Of Disciplinary Procedures In The Public Service Sector: An Exploratory Study’ (2018) 6(2) SA Journal of Human Resource Management 1.

⁷² Canoğlu (n 56) 235.

⁷³ Demircioğlu (n 69) 337.

rağmen disiplin yaptırımını “*masumiyet karinesi*”, “*maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı*” ve “*gerekçeli karar hakkının ihlali*” yönünden incelemiştir.

İHAM ceza yargılamasında beraatla sonuçlanan davalar bakımından idari yargı veya idari süreçlerin dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir. Mahkeme “*Seven v Türkiye*” ve “*Kemal Coşkun v Türkiye*” kararlarında konuyu incelemiştir. Sözleşme’nin 6/2. fıkrasında düzenlenen “*masumiyet karinesine*” vurgu yapmaktadır. Masumiyet karinesi ile suç isnadı altında bulunulmasından ceza yargılamasının kesinleşmesine kadar geçen süreçte kişisel haklar güvence altına alınmaktadır. Karine adil bir yargılama ile sınırlı olmayıp çok daha geniş kapsamlıdır. Suçluluğu mahkeme kararı ile sabit olmadan yetkili mercilerce, kişinin suçlu olduğuna dair beyanda bulunulmamalıdır. Bu karine, ceza yargılamasının yanı sıra bununla bağlantılı diğer davalar ve disiplin soruşturmalarda da esas alınmalıdır. Ceza yargılamasının mahkûmiyet haricindeki bir kararlarla sonuçlanması halinde, diğer yargılama ve disiplin eylemlerinde, kişinin masum olabileceğinden şüphe duyulmamalıdır.⁷⁴

D. Anayasal Haklar Bakımından HAGB

Ceza yargılaması kararlarının diğer yargılamalar ile disiplin soruşturma ve kararlarına etkisi, Anayasa’da güvence altında bulunan “*masumiyet karinesi*”, “*adil yargılanma hakkı*”, “*mahkeme kararlarının gerekçeli olması*”, “*maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi*” bakımından ayrıca incelenmelidir.

1. Masumiyet Karinesi İlkesi

Masumiyet karinesi, ceza hukukunun temel ilkelerinden birisidir. Bir dizi insan hakları belgesinde kabul edilmiştir.⁷⁵ Bir suç ile isnat olunan ve henüz hakkında mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsamaktadır. Suçun işlediğine ilişkin kesinleşmiş bir yargı kararı olmaksızın kişinin suçlu kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Masumiyet asıldır. Suçlu olduğunun ispat yükümlülüğü iddia makamına düşmektedir. İlgiliye masumiyetini (suçsuzluğunu) ispat külfeti yüklenemez. Norm “*suçsuzluk karinesi*” olarak da ifade edilmektedir.⁷⁶ Bu ilke evrensel olarak kabul edilmiş olsa da kamu güvenliğinin gerekli kıldığı bazı hallerde, toplumu korumak adına bu ilkedен vazgeçilerek, makul şüphenin ötesinde kanıtların değerlendirilebildiği görülmektedir.⁷⁷

⁷⁴ Mustafa Yaşar Demircioğlu, ‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Masumiyet Karinesinin Korunması’ (2019) (2) ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi 318; İHAM, *Seven v Türkiye*, Başvuru No. 60392/08, 23.01.2018; İHAM, *Kemal Coşkun v Türkiye*, Başvuru No. 45028/07, 28.03.2017.

⁷⁵ Anthony Davidson Gray, ‘The Presumption of Innocence Under Attack’ (2017) 20(4) New Criminal Law Review 571.

⁷⁶ Enes Yılmaz, ‘Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Sanık Hakkında Sonuç Doğurmaması Üzerine Bir Değerlendirme’ (2021) 1(2) Kırıkkale Hukuk Mecmuası 282.

⁷⁷ Gray n (75) 614.

Anayasa'nın 38/4. maddesinde düzenlenen bu ilke uyarınca, kesinleşmiş bir yargı kararı olmaksızın herkes masum kabul edilmelidir. Bu karine ceza yargılamasında usûli bir güvence sağlamaktadır. Bu ilke, ceza yargılaması ile bağlantılı hukuk ve disiplin yargılamalarında da dikkate alınmalıdır. Masumiyet karinesi ilkesi, idari yargılama hukukuna egemen olan “*idari işlemlerinin hukuka uygunluğu ilkesi*” ile çelişebilmektedir. Uyuşmazlığın esas olan maddi olayın sübutuna dair ceza mahkemesi kararı mevcutsa, idari merciler bu kararı dikkate almalıdır. Ceza mahkemesi kararı doğrultusunda hareket etmelidir.⁷⁸ Haklarında kesin mahkûmiyet hükmü bulunmayan kişiler bu yargılamalarda suçlu muamelesi görmemelidir. Ancak, mahkûmiyet hükmü kurulmamış olsa da ilgili hakkında disiplin cezası verilmesi veya hukuk mahkemesinde mahkûm olması masumiyet karinesini doğrudan ihlal etmez. İhlalin oluşabilmesi için ilgili karar vericilerin kullandıkları dil önem taşımaktadır. Verilen karar ve gerekçesi bir bütün halinde dikkate alınmalıdır. Kararda, kişinin suçluluğuna dair bir yargı ve ima bulunup bulunmadığına bakılmalıdır.⁷⁹

HAGB kararlarında, sanığın suçluluğuna dair vicdani bir kanaat bulunmaktadır. Bu kanaat kişinin “*kasten yeni bir suç işlememesi*” şartına bağlanmaktadır. Bu şart, kararın hüküm ifade etmemesini sonuçlamaktadır. Ceza yargılamasına konu olan eylemde, bu alan dışında yani idari uyuşmazlıklarda, HAGB kararına dayanılması “*masumiyet karinesine*” aykırılık oluşturabilmektedir. Ancak idari uyuşmazlıkta, ceza yargılaması ve bu yargılama sonrasında HAGB'den bahsedilmesi masumiyet karinesinin ihlalini sonuçlamaz. İhlalin oluşabilmesi için, karar ve gerekçesi bir bütün halinde ele alınmalıdır. Verilen kararın münhasıran HAGB'ye karar verilen eylemlere özgü olup olmadığı incelenmelidir.⁸⁰

2. Adil Yargılanma Hakkı ve Mahkeme Kararlarının Gerekçeli Olması İlkesi

Adil yargılanma hakkı Anayasa'nın 36/1. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 141/3. maddesine göre “*Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.*” Bu düzenleme yükümlülük mahiyetindedir. Madde de “*gerekçeli karar hakkına*” dair açık bir düzenleme bulunmamaktadır. “*Anayasanın bütünlüğü ilkesi*” kapsamında, “*adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkını*” da içerdiği kabul edilmektedir.⁸¹ Gerekçeli karar hakkının kap-

⁷⁸ Sezgin Hatipoğlu, ‘Ceza Mahkemesi Kararlarının Disiplin Hukuku Bakımından Bağlayıcılığı’ (2016) (141) Danıştay Dergisi 89.

⁷⁹ Akif Yıldırım, ‘Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Masumiyet Karinesi’. (2017) 5(9) Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 503; Anayasa Mahkemesi, 2013/3175 Mustafa Kıvrak Bireysel Başvuru, 20.02.2014; Anayasa Mahkemesi, 2012/1268 M. I. Bireysel Başvuru, 30.12.2014.

⁸⁰ Anayasa Mahkemesi, 2012/665 Kürşat Eyol Bireysel Başvuru, 13.06.2013.

⁸¹ Anayasa Mahkemesi, 2014/8868 Abdullah Topçu Bireysel Başvuru, 19.04.2017.

samı, verilen kararın niteliğine göre değişebilmektedir. Bu noktada kanun yolu incelemesinde, üst mahkemenin karardaki gerekçeyle aynı sonuca ulaşması, aynı gerekçeyi kararına yansıtması ve uygun bulması yeterli görülmelidir.⁸²

3. Maddi Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi İlkesi

Şeref ve kişisel itibarın korunması, kişisel kimliğin ve insanın manevi bütünlüğünün parçalarından birisidir. Bu hakka, kamu otoritesinin eylem ve işlemleri nedeniyle müdahale varsa Anayasa'nın 13 ve 17. maddeleri açısından değerlendirilmelidir. Yapılan işlem sebebiyle, mesleki kariyerin olumsuz etkilenmesi de “*maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı*” kapsamında ele alınmalıdır.⁸³

E. Yüksek Mahkeme Kararlarında, HAGB ve Disiplin Cezaları İlişkisi

1. Disiplin Cezaları Kapsamında HAGB Kararları

Disiplin cezasını vermeye yetkili merci, disiplin suçu sayılan eylemin işlendiğini öğrenmesi üzerine soruşturma emrini verir. Soruşturmacı görevlendirir. Soruşturmacı müştekiyi dinler, olayın açıklığa kavuşması için lüzum görülen tanık ve soruşturulan kişilerin savunmasını tespit eder. Yaptığı inceleme ve soruşturma sonrasında olayı değerlendirir. Soruşturma raporunu hazırlar ve herhangi bir şüpheye mahal vermeden somut delilleri ortaya koyar. Hakkında soruşturma yürütülen kişi hakkında “*kanaat*” teklifinde bulunur. Sonrasında disiplin kurulu veya disiplin amiri soruşturma dosyasını incelemek suretiyle karar verir.

Ceza yargılamasına konu edilen maddi olay ve olguların hepsi disiplin soruşturmasında idari makamlarca ayrıca değerlendirilmelidir. Yapılacak değerlendirme sonrasında ulaşılan kanaate göre işlem veya karar tesis edilmelidir.

Ceza ve disiplin hukukunda “*yasallık ilkesi*” geçerlidir. Memur disiplin hukukunda kamu hizmetlerinin gereği gibi yerine getirilebilmesi için yasaklanan davranışlar belirtilmiştir. Yasaklanan davranışların karşılığı olan fiilin cezalandırılması gerekir. Cezalandırılması öngörülen fiilin varsa tanımında öngörülen “*özel*” ve “*nesnel*” unsurlar idarece ortaya konulmalıdır. Kişinin fiilinin yasa tarafından öngörülmüş olan cezadan daha ağır bir ceza ile cezalandırılması, işlemin iptalini gerektirir bir hukuksal sakatlık nedenidir. Ceza ve disiplin hukukunun aynı içerikte unsurlarını tespit etmediği suçlar bakımından açıklanmayan mahkûmiyet kararı (HAGB) idare mahkemesi kararına doğrudan etki etmez. HAGB'ye ait dava dosyası ile disiplin soruşturması dosyası, idari yargı mercileri tarafından ayrıca ele alınarak disiplin suçunun unsurları belirlenmelidir.

⁸² Anayasa Mahkemesi, 2013/2995 Mehmet Yavuz Bireysel Başvuru, 20.02.2014; Anayasa Mahkemesi, 2013/5486 Yasemin Ekşi Bireysel Başvuru, 04.12.2013.

⁸³ Anayasa Mahkemesi, 2012/1268 M. I. Bireysel Başvuru, 30.12.2014.

2. Yüksek Mahkeme Kararları Kapsamında Uygulamadaki Durum

Anayasa Mahkemesi ceza yargılaması devam ederken veya sona ermesinden sonra sürmekte olan adli ve idari soruşturmalarda masumiyet karinesinin uygulanmasını esas almaktadır. Disiplin soruşturmalarında, ceza yargılamasında elde edilmiş olan bir delile dayanılması ya da ceza yargılamasına doğrudan atıf yapılması yalnız başına masumiyet karinesinin ihlalini sonuçlamaz. Ancak adli ve idari makamların kendi görev ve yetki sınırlarını aşarak kişiyi suçlu ilan etmesi veya bu anlamda birtakım sonuçlarda bulunması masumiyet karinesini ihlal eder. Masumiyet karinesinin içerdiği güvencelerin kapsamı tespit edilirken kararın gerekçesi bir bütün halinde ele alınmalıdır. Soruşturma makamının kişiye suç isnat edip etmediğinin belirlenmesinde, ceza yargılaması kararının incelemesi önemlidir. İlgili hakkındaki ceza yargılaması mahkûmiyet dışında bir kararla sona ermesine rağmen, kamu otoriteleri ve görevliler tarafından disiplin soruşturması kararında, ilgilinin suçlu olabileceğinin ifade edilmiş olması masumiyet karinesini ihlal eder. Karar verici mercilerin kullandıkları dil kritik öneme sahiptir.⁸⁴

Anayasa Mahkemesi, “Hüseyin Şahin Bireysel Başvuru” kararında, İHAM’ın “Ringvold v Norveç” kararına vurgu yapmaktadır. Kararda, “Kişi hakkında verilen beraat kararı sorgulanmadığı sürece, aynı maddi olay çerçevesinde daha düşük ispat standardı kullanılarak kişinin disiplin sorumluluğu çerçevesinde yaptırma tabi tutulmasına engel teşkil etmemektedir.” denilmektedir.⁸⁵

Anayasa Mahkemesi, ceza yargılamasının düşmesi ve şarta bağlı olarak ertelenmesi hallerinde sanık hakkında masumiyet ilkesinin devam ettiğini belirtmektedir. Çünkü ortada verilmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesi kararları değerlendirildiğinde, ceza yargılamasında kurulan HAGB kararlarının disiplin hukuku bakımından bağlayıcılığı hususunda “delil yetersizliği sebebiyle verilen beraat” kararları ile aynı doğrultuda değerlendirmelerde bulunulduğu görülmektedir.⁸⁶ Yüksek mahkemeye göre, idari yargı mercileri tarafından masumiyet ilkesi gözetilerek yargılama yapılmalıdır.

Danıştay’a göre, sanık hakkında Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar (KYOK) veya beraat kararı verilmesi durumunda, sanığın yargılamaya konu edilen eylemi gerçekleştirildiğinden bahisle yapılan idari işlemin yargı denetimi önemlidir. Ceza yargılamasına konu edilen eylemin sübut bulması veya bu eylemin kasıtlı yapılmasına dair genel bir kanaatten hareket edilmesi ve karar verilmesi masumiyet karinesi ile bağdaşmamaktadır. Ceza yargılamasının

⁸⁴ Anayasa Mahkemesi, 2014/15365 Turgut Duman Bireysel Başvuru, 29.05.2019; Yamlı (n 61) 1085.

⁸⁵ Hatipoğlu (n 78) 88; Anayasa Mahkemesi, 2013/1728 Hüseyin Şahin Bireysel Başvuru, 12.11.2014; İHAM, Ringvold v Norveç, Başvuru No. 34964/97, 11.02.2003, §38.

⁸⁶ Hatipoğlu (n 78) 93.

da kişinin kastı bulunmadığının tespiti durumunda, idare mahkemesinin kastın varlığına karar verebilmesi mümkün değildir. Ceza yargılaması dışında, bu yargılamaya konu eylemler sebebiyle devam etmekte olan uyuşmazlıklarda, kişi hakkında verilen beraat kararının sorgulanması masumiyet karinesinin ihlalini sonuçlar.⁸⁷

Yargıtay'a göre, kesin delilin bulunduğu bir hususta, mahkemenin bunun doğruluğunu tekrar araştırması ve inceleme konusu yapması hukuken anlamsızdır. Kesin delil dosyanın tarafları ile hâkimi bağlamaktadır. Bu nitelikteki delillerle ispatlanan olay, hukuki olarak doğru kabul edilmelidir. Hâkim kesin delilleri takdir edemez ve bu delillerle ispatlanan hususu doğru kabul etmelidir. Hukukumuzda "*kesin hüküm*" de kesin delillerin arasında sayılmaktadır. Mahkeme kararının kesin hüküm oluşturabilmesi için şekli ve maddi anlamda kesinleşmesi gerekir. Kesin hüküm, tüm idari ve yargı makamlarını bağlayacaktır. Kesin hükmün varlığı halinde mahkemeler aynı konuyu yeniden inceleyemez farklı yönde yeni bir karar tesis edemez.⁸⁸

Disiplin cezasına konu eylemin ceza yargılamasına konu edilmiş olması halinde, ilgilinin bu eylemi işleyip işlemediği, ceza mahkemesince verilecek kararın kesinleşmesi sonrasında belirlenir. Ceza davasının sonuçlanması, verilen kararın kesinleşmesi idare mahkemesince araştırılmalıdır. Ceza yargılaması tamamlandıktan sonra disiplin cezasına konu edilen eylemin işlenip işlenmediği ayrıca değerlendirilmelidir.

Danıştay'a göre, HAGB kararı verilmesi sanığa disiplin cezası verilmesine engel değildir. Ceza mahkemesi mahkûmiyet hükmünde HAGB'ye karar vermiş ise idare mahkemesi kararında, TCK'ya atıfla eylemin sübut bulunduğu şeklinde ifade kullanılması masumiyet karinesi kapsamında değildir.⁸⁹ Mahkûmiyet hükmü HAGB sebebiyle hukuki sonuç doğurmaz. İnfaza ilişkin hükümler 5 yıl süre ile askıda bulunmaktadır. Askıda bulunan bu hüküm, disiplin hukuku bakımından atılı eylemin sanık tarafından gerçekleştirilmediği veya sübuta ermediği şeklinde değerlendirilemez. Bu durum disiplin soruşturması bakımından bağlayıcı değildir. Yapılacak inceleme, araştırma ve toplanacak deliller kapsamında karar verilmelidir.⁹⁰ HAGB kararı verildiğinde, ceza hukuku bağlamında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmünün varlığından söz edilemez. Bu karar kesin delil kabul edilmek suretiyle idari yargı mercilerini bağlamaz. Karar idari yargılamada davacının leh veya aleyhinde sonuç doğurmaz. İdari yargı mercileri, ceza mahkemesince kurulan mahkûmiyet hükmüne dayanarak hüküm tesis edemez. Ceza yargılamasından bağımsız şekilde, dava

⁸⁷ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E 2013/4988 K 2015/242, 05.02.2015.

⁸⁸ Yargıtay 9 HD, E 2008/25343 K 2010/16169, 03.06.2010.

⁸⁹ Danıştay 16 D, E 2015/896 K 2016/1858, 24.03.2016.

⁹⁰ Danıştay 16 D, E 2015/243 K 2015/859, 19.03.2015.

dosyasındaki bilgi, belge ve tanık ifadelerini ele almalıdır. İlgiliye isnat edilen eylemlerin sübutu ve disiplin suçunun oluşup oluşmadığı incelenmelidir. Bu yönde yapılacak inceleme sonrasında karar verilmesinde hukuki bir engel bulunmamaktadır.⁹¹ Disiplin cezaları, kamu görevlilerinin çalıştıkları kurum düzenine aykırılık oluşturan eylemleri sebebiyle haklarında uygulanan zorlayıcı önlemlerdir. Ceza mahkemelerince yapılmakta olan yargılamalar sonrasında, sanığın suçluluğunun sabit görülmesi ile HAGB'ye karar verilmektedir. Suçu sabit görülen kişinin, bu şartlar altında yürütmekte olduğu kamu görevine etkisinin belirlenmesi önemlidir. Disiplin cezasını gerektiren eylemin içeriğine göre, ceza yargılamasında HAGB kararı verilmesi, disiplin cezası uygulanamayacağı anlamına gelmez. İşlenen eylemin niteliği, yürütülmekte olan görevin gerektirdiği niteliklerin kaybedilmesini sonuçladığı hallerde, disiplin cezası uygulanmasına esas suçun yargı kararıyla sabit olduğu hususu dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır.⁹²

Buna rağmen farklı yönde Danıştay kararları da bulunmaktadır. Danıştay “*anılan suçların TCK’da açıkça tanımlanan suçlardan olması ve disiplin cezasına dayanak alınan fiillerin ceza yargılamasına da konu edilmesi nedeniyle, davacının bu fiilleri işleyip işlemediği ancak ceza mahkemesince verilecek kararın kesinleşmesi sonucunda belirlenebilecektir...*” gerekçesiyle disiplin cezasına konu kararı kaldırmıştır.⁹³ Danıştay’a göre, HAGB yönünde karar verilmesi ve bu kararın da itirazın reddi suretiyle kesinleşmesi durumunda, CMK’nın 231/5, son maddeleri uyarınca hukuki dayanak ortadan kalkmıştır. Davacının hizmet sözleşmesinin feshine dair dava konusu işlemde hukuka uygunluk sebebi bulunmamaktadır.⁹⁴ Yine Danıştay’a göre ilgili hakkında HAGB kararı verilmesi sonrasında denetim süresinin geçmesi, karara esas fiilin niteliği ve geçen süresi dikkate alındığında hakkında yürütülen “*güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlandığı*” gerekçesi ileri sürülemez. Kamu görevine atama yapılmalıdır.⁹⁵

F. HAGB Kararlarının Disiplin Soruşturma ve Cezalarına Etkisi

Ceza hukuku ve idare hukuku birbirinden farklı ilke ve düzenlemelere tabidir. Kamu görevlisine atılı eylem, ceza hukuku anlamında suç olabileceği gibi disiplin hukuku anlamında da sorumluluk gerektirebilir. İdare sicil, terfi ve atama gibi hususlarda bu davranışı esas almak suretiyle takdir hakkını kullanabilecektir. Ceza yargılamasında, ilgilinin üzerine isnat edilen suç işlemediği-

⁹¹ Danıştay 12 D, E 2019/1172 K 2020/1410, 20.12.2018.

⁹² Danıştay 12 D, E 2011/9670 K 2012/3553, 25.05.2012.

⁹³ Danıştay 5 D, E 2016/26627 K 2018/14218, 15.05.2018.

⁹⁴ Danıştay 12 D, E 2020/5219 K 2021/1423, 17.03.2021.

⁹⁵ Danıştay 12 D, E 2015/2238 K 2015/4853, 17.09.2015.

ne dair verilen ceza mahkemesi kararı, idari organlar açısından kesin bağlayıcı nitelikte değildir.⁹⁶

HAGB kararlarının devam eden veya başlatılacak disiplin soruşturma ve disiplin cezalarına etkisi konusunda farklı görüşler bulunmakla birlikte bu görüşleri başlıca iki başlık altında toplayabiliriz.

1. HAGB Kararları Disiplin Soruşturma ve Cezalarını Etkiler

Birinci görüş savunucularına göre, hakkında HAGB kararı verilen kişiye disiplin cezası verilemez. Danıştay, tecil edilmiş olan cezaların memur olmayı engellemediğine karar vermiştir. Tecil edilmiş cezada belirlenen deneme süresinin iyi halli tamamlanması durumunda, mahkûmiyet hükmü verilmemiş sayılacaktır. Mahkûmiyet hükmünün yok sayıldığı hallerde, bu hükme bağlı ehliyetsizlikler de ortadan kalmış olacaktır.⁹⁷ Bu görüş savunucularına göre tecil bakımından esas alınan çözüm, HAGB kararları bakımından da uygulanmalıdır.

CMK'nın 231/8. maddesine göre, HAGB'ye karar verilmesi durumunda sanık denetim süresine tâbi tutulmalıdır. “Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilecektir.” Böylece hakkında HAGB kararı verilen kişinin, suç işlemediği kabul edilir. Hakkında HAGB kararı verilen kimse suç işlememiş kabul edildiğinden, memur olma hakkı devam eder.

DMK'nın 48/1-A maddesinde “devlet memurluğuna alınacaklarda aranacak genel ve özel şartlar” sayılmıştır. Maddeye göre, memur olabilmenin ve göreve devam etmenin genel ve özel şartları belirlenmiştir. Bu genel şartlar sadece memurlar bakımından değil tüm kamu görevlileri bakımından aranmalıdır.⁹⁸ Sayılan suçlardan mahkûmiyet hükmü devlet memuriyetine engel oluşturacaktır. Bu suçların tümü kasten işlenebilen suçlar olup, taksirle işlenen suçlar devlet memurluğuna engel oluşturmamaktadır.⁹⁹ Sınırlı sayıda sayılan bu suçlar açısından verilen cezanın tür ve miktarı önem taşımamaktadır. Neticice cezanın “hapis”, “hapisten çevrili adli para cezası” veya “doğrudan adli para cezası” olması sonucu etkilememektedir.¹⁰⁰ Yapılan yargılama sonrasında verilen hükmün memuriyete engel oluşturmaması için kural olarak mahkûmi-

⁹⁶ Anayasa Mahkemesi, 2012/1268 M. I. Bireysel Başvuru, 30.12.2014.

⁹⁷ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E 1990/2 K 1990/2, 15.11.1990.

⁹⁸ Yeliz Şanlı Atay, ‘Memurluğa Girişin Genel Bir Şartı Olarak Güvenlik Soruşturması’ (2016) (34) İnsan Hakları Yılığ 44.

⁹⁹ Sezer ve İpek (n 15) 60; Yılmaz (n 76) 285.

¹⁰⁰ Mehmet Karaarslan, ‘Suç Ve Cezaların Memuriyete Etkisi’ (2009) 58(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 104.

yet kararı verilmemiş olmalıdır. HAGB kararı verilmişse bu kişiler hakkında herhangi bir kısıtlama ve ehliyetsizlik oluşmayacaktır.¹⁰¹ Bunun neticesi olarak hakkında HAGB kararı verilen memur, görevin gerektiği genel şartları kaybetmemektedir.¹⁰² HAGB kararı devam ettiği sürece verilen bir mahkûmiyet hükmü de bulunmaz. CMK'nın 231/5, 10 maddeleri kapsamında kamu görevi sona ermez.¹⁰³ Başka bir anlatımla, hakkında HAGB kararı bulunan kişinin hukuki durumunu mahkûmiyet hükmüne ilişkin sonuçlar ile sınırlamak “suçsuzluk karinesinin” ihlalini sonuçlayabilir.¹⁰⁴ Bu noktada bir sorun belirmektedir. Bu görüş savunucuları DMK'nın 131. madde hükmünü dikkate almamaktadırlar. DMK'nın 131. maddesine göre “aynı olaydan dolayı memur hakkında ceza mahkemesinde kovuşturmaya başlanmış olması, disiplin kovuşturmasını geciktiremez. Memurun ceza kanununa göre mahkûm olması veya olmaması halleri, ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel olamaz.” Ayrıca CMK'nın 231/11. maddesine göre sanığın “denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklayacaktır.” Bu halde suçun işlenmemesi durumu ortadan kalkar.

DMK'nın 127. maddesi kapsamında, disiplin cezasını gerektiren fiil ve hallerin işlendiği tarihten başlayarak 1 ay (uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması) ve 6 ay (memurluktan çıkarma) içerisinde disiplin soruşturmasına başlanmalıdır. Nihayetinde fiilin işlendiği tarihten itibaren 2 yıllık süre içerisinde disiplin cezası verilmelidir. Aksi halde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar.¹⁰⁵ Süreler HAGB süresi zarfında da işlemeye devam edeceğinden artık disiplin cezası uygulanması imkânsız hale gelir. Hükmün açıklanması ile birlikte kişinin memuriyetini sona erdirecek cezası kesinleşse bile hakkında disiplin yaptırımı uygulanmaz. Yine süre itibarıyla kapsam dâhilinde ise mahkûmiyet hükmünün süresi önem arz etmeksizin kamu görevine engel oluşturan “yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı suçlarda” sanık kamu görevine girebilir. Bu gibi durumların Anayasa'nın 10. maddesi kapsamında “eşitlik ilkesine” aykırılık oluşturabildiği de ileri sürülebilir.

¹⁰¹ Karaarslan (n 100) 109.

¹⁰² Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (18. Baskı, Beta Yayınevi 2020) 872; Serkan Çınarlı ve Sevinç Arslan Hızal, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Memuriyete Giriş ve Memuriyetin Sona Ermesine Etkisi’ (2017) 12 (134) Terazi Hukuk Dergisi 22.

¹⁰³ İbrahim Pınar ve Öner Çalışkan, *Açıklamalı İçtihatlı Memurluğun & Kamu Görevinin Sona Ermesi* (1. Baskı, Seçkin Yayınevi 2020) 203; Yılmaz (n 76) 286.

¹⁰⁴ Baştürk (n 33) 459.

¹⁰⁵ Demircioğlu (n 69) 350.

2. HAGB Kararları, Disiplin Soruşturması Yapılmasını ve Ceza Verilmesini Etkilemez

İkinci görüş savunucularına göre, HAGB kararları ile disiplin hukuku uygulamaları bağımsızdır. Bu kararlar sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmadığından, beraat kararı ile benzerlik göstermektedir. Ancak nitelik ve mahiyet olarak beraat ve HAGB kararları farklıdır. Beraat kararları sonrasında sanık aklanmaktadır. HAGB halinde ise sanığın suçu işlediği olgusu sabittir. Ancak madde metnindeki sebeplerle, “*kamu davası hiç açılmamış*” sayılmaktadır. HAGB kararlarında sanık tarafından işlenen suç sebebiyle hüküm açıklanmadığından dolayı, herhangi bir hak kaybı veya ehliyetsizlik oluşmaz.¹⁰⁶

CMK'nın 231/14. maddesi, uygulanma bakımından Anayasa'nın 174. maddede metninde sayılan İnkılâp Kanunlarını istisna tutmuştur. Madde metninde memur yargılaması bakımından bu şekilde istisnai bir düzenleme yapılmamıştır. Bu durum öğreti ve yargısal içtihatlarda ele alınarak, istisnai bir düzenleme yapılmamış olmasının devlet memurluğuna etkisi farklı şekillerde değerlendirilmiştir.¹⁰⁷

Memur tarafından işlendiği iddia olunan eylem, cezai soruşturmayı gerektirmese bile disiplin yaptırımına konu olabilir. Disiplin soruşturması zamanaşım süresi içerisinde, disiplin soruşturması yapılabilir ve yaptırım uygulanabilir. Disiplin yaptırımı zamanaşımı süreleri, cezai uyuşmazlıklardaki zamanaşımı sürelerine oranla daha kısa olup, ceza davasının sonuçlanmasının beklenmesi durumunda disiplin yaptırımı uygulama yetkisi zamanaşımına uğrayabilecektir. Eylem yaptırımsız kalabilir. Bu sebeple, her iki hukuk disiplini farklı usul ve yaptırımlara bağlanmıştır.

DMK'nın 48. maddesinde, “*devlet memurluğuna alınacaklarda aranacak genel ve özel şartlar*” belirlenmiştir. Bu şartlardan olumsuz olanı “*mahkûmiyet*” kararının bulunmamasıdır. Memur olacak kişi, madde metninde sayılan katalog suç tiplerinden mahkûm olmamalıdır. Katalog suç tiplerinde mahkûmiyetin süresi önemli değildir. Ancak diğer kasıtlı suçlardan alınacak mahkûmiyetin süresi bir yıl ve üzerinde olmalıdır. Sayılan suçlardan (katalog) birisinin işlenmesi veya “*kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına*” mahkûmiyet kararı verilmesi ve verilen hükmün açıklanmasının geriye bırakılması halinde “hak kaybı” ve “ehliyetsizlik” oluşmaz. Bu noktada, böyle bir halin memuriyete engel olup olmayacağı hususu tartışmalıdır. CMK'nın 231, DMK'nın 48. maddelerinde düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce, memurun ceza hukuku bakımından işlemiş olduğu suç sebebiyle hakkında verilen HAGB kararı, DMK'nın 48/1A-(5) ve 98. maddeleri gözetildiğinde devlet memurluğundan çıkarılmaya yeterli sebep değildir. Ancak başlatılan disiplin

¹⁰⁶ Karaarslan (n 100) 107; Kale (n 39) 46.

¹⁰⁷ Çınarlı ve Arslan Hızal (n 102) 23.

soruşturması sonucunda eylem, DMK'nın 125/E-(g) bendi uyarınca, “*memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak*” olarak değerlendirilebilir. Bu hal devlet memurluğuna bir daha atanmamak üzere memurluktan çıkarılmaya sebep olabilir. Bu yaptırıma yetkili kurullar tarafından karar verilir. Bu belirsizlik bakımından, CMK'nın 231/14. maddesinde istisna olarak düzenlenmiş olan, Anayasa'nın 174. maddesinde güvence altına alınmış olan “İnkılâp kanunlarında yer alan suçlara” ilişkin çözüm gibi burada da bir düzenleme yapılmalıdır.

Danıştay'a göre, davacı üzerine atılı eylemde ceza mahkemesinin fiilin suç vasfını farklı nitelendirmesi, bu suçtan dolayı mahkûmiyet kararı (HAGB) vermesi disiplin hukuku bakımından suç oluşmadığı sonucunu doğurmaz. Disiplin cezası verilmesine engel bir durum bulunmamaktadır.¹⁰⁸ Danıştay, 765 sayılı TCK'nın 95. maddesinde düzenlenmiş olan “*tecilli cezalar*” bakımından konuyu değerlendirmiştir. Yüksek mahkemeye göre, tecil umumi hükümlerde yer almaktadır. Bu sebeple başka şekilde hükme bağlanan tüm suç ve cezalarda tecil mümkündür. Tecil, bir bütün halinde değerlendirilmelidir. Tecilde suçların ayrımı yapılmamalıdır. İşlenen fiilin türüne değil faildeki subjektif şartlara bakılmalıdır. Tecil kararı verilmesi halinde, mahkûmiyetin bütün sonuçları da geri bırakılır. Deneme süresinin bitmesi sonrasında, mahkûmiyet hükmü vaki olmamış sayılmaktadır. Failin mahkûm edilmesi hukuki sonuç doğurmaz ve ortadan kaldırılmış sayılır. Tecilin asıl amacı infazın geri bırakılması olmayıp aynı zamanda mahkûmiyet hükmünün ortadan kaldırılmasıdır. Tecil edilen mahkûmiyet hükmünün memuriyete etkisi konusunda, mahkûmiyete esas olan suçun türü dikkate alınmamalıdır. Bu konuda ayırım yapılmamalıdır. Tecilin infazı aşan sonuçları ve ehliyetsizliklere etkisi göz önüne alınmalıdır. Bu sebeple ertelenmiş bulunan mahkûmiyet hükmü sebebiyle, DMK'nın 48/1A-(5) ve 98/1-(b) maddeleri uyarınca devlet memurunun görevinden çıkartılamaz.¹⁰⁹ Karara göre, DMK'nın 48. maddesinde sayılan suçlardan mahkûmiyet kararı verilip ceza tecil edilmiş olsa bile diğer şartlar mevcutsa memuriyet görevine girişe engel bir durum bulunmamaktadır. İlgili memurluğa alınma şartlarından herhangi birini kaybettiğinden bahisle, Kanunun 98. maddesi uyarınca, devlet memurluğundan çıkarılamaz. Yüksek mahkeme kararlarına göre devlet memurunun görevine son verilmesi işleminin (DMK m. 98/b) sebep unsuru, DMK'nın 48. maddesinde belirtilen ve memuriyete engel kabul edilen suçlardan birisi ile mahkûmiyetin bulunmasıdır.¹¹⁰

¹⁰⁸ Danıştay 12 D, E 2016/7084 K 2018/1220, 20.03.2018.

¹⁰⁹ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E 1990/2 K 1990/2, 15.11.1990.

¹¹⁰ Çınarlı ve Arslan Hızal (n 102) 26; Sezer ve İpek (n 15) 63; Yılmaz (n 76) 286; Danıştay 12 D, E 2010/1591 K 2013/439, 12.02.2013.

HAGB kararları sonuçları itibariyle “*tecil kurumu*” ile benzer özellikler taşımaktadır. Cezanın tecil edilmesi halinde denetim süresi sonunda mahkûmiyet hükmü yok sayılarak memuriyet görevi sona ermemektedir. HAGB halinde de, denetim süresi sonunda mahkûmiyet gerçekleşmemiş kabul edilmekte ve düşme kararı verilmektedir. Tecilde olduğu gibi kasıtlı bir suçtan dolayı bir yıldan fazla, iki yıl veya daha az süreli hapis süreli hapis cezasında HAGB’ye karar verilmesi halinde de memuriyete engel durum oluşmaz. Çünkü HAGB kararı, “*kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını*” ifade etmektedir. Bu kabul kapsamında, DMK’nın 48/1 A-(5) maddesinde sayılan şart ve suçlarda HAGB verilmiş hüküm, memuriyete giriş şartlarının kaybedildiğinden bahisle, memuriyetin sona ermesi sebebi olmaz. Bu durum genel aftan daha ileri sonuçlar doğurmaktadır.¹¹¹ Çünkü 48. madde metninde sayılan suçlar “*affa uğramış olsa bile*” memuriyete engel teşkil etmekteyken, bu suçlarda HAGB kararı verilmişse memuriyete etkisi olmaz. Yani HAGB kararı verilen hüküm, ilgilinin kamu görevine girmesine ve kamu görevinden çıkarılmasına engel teşkil etmemektedir.

DMK’nın 48/1 A-5 maddesindeki bu genel kuralın istisnaları da bulunmaktadır.¹¹² 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev Ve Yetkileri Kanununun 15/2, 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanununun 12/3-(b), 4678 sayılı Türk Silahlı Kuvvetlerinde İstihdam Edilecek Sözleşmeli Subay ve Astsubaylar Hakkında Kanunun 4/3e, 5188 sayılı Özel Güvenlik Kanununun 10/1 d, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 10/f, Polis Meslek Yüksek Okulları Giriş Yönetmeliğinin 8/1 h-(1) maddelerinde, HAGB kararının bulunması kamu görevine/memuriyete engel bir durum olarak belirlenmiştir. Yönetmelik ile yapılan düzenleme, Anayasanın 128. maddesi (kanunilik ilkesi) kapsamında ayrıca değerlendirilmelidir.

HAGB kararlarında, mahkeme sanığın suç işlediğine dair mahkûmiyet kanaati taşımaktadır. Ancak bu kararı açıklamamak suretiyle sanığa bir şans ve süre tanımaktadır. Bu sebeple ceza mahkemesince verilen bu karar, disiplin soruşturması bakımından delil mahiyetindedir. Bu noktada kamu görevlisi olan sanığın, disiplin soruşturmasına esas olan eylemi işlediği ceza mahkemesi kararı ile sübut bulmuştur. Bundan kaynaklı idari merciler sanık kamu görevlisi hakkında eylem ile orantılı şekilde disiplin cezası verme veya görevden uzaklaştırma tedbiri uygulayabilir. Yani ceza mahkemesince sanık statüsündeki kamu görevlisi hakkında HAGB kararı verilse dahi disiplin yaptırımını uygulanabilir.¹¹³

¹¹¹ Yılmaz (n 76) 287; Çolak ve Özdemir (n 7) 113.

¹¹² Çınarlı ve Arslan Hızal (n 102) 24; Karakehya (n 31) 563; Özbudak (n 14) 521; Baştürk (n 33) 459; Şanlı Atay (n 98) 49.

¹¹³ Sezer ve İpek (n 15) 72.

Özetle bu görüş savunucularına göre, ceza davasında HAGB'ye karar verilmesi disiplin soruşturması açılmasına ve disiplin cezası uygulanmasına engel değildir. Kamu görevlilerinin işledikleri eylemlerden kaynaklanan “ceza yargılaması” ve “disiplin cezası uygulaması” birbirinden farklı ancak aynı çizgide yürütülen farklı süreçlerdir. Kamu görevlisine cezai yaptırım uygulanması, kamu düzeninin sağlanmasına yönelik olduğu halde disiplin yaptırımı uygulanması idarenin iç işleyişinin korunmasına yöneliktir.¹¹⁴ Bu hal, tek eylemin iki kez cezalandırılacağı anlamına gelmemektedir.

SONUÇ

Kamu görevlilerinin üzerine atılı suçlarda, niteliği itibarıyla cezai anlamda suç oluşturabilecek eylem, disiplin hukuku anlamında da disiplin yaptırımını gerektirebilmektedir. Bu halde ceza soruşturma veya kovuşturması ile disiplin soruşturması aynı zamanda yürütülmektedir. Her iki disiplin kapsamında ayrı ayrı karar verilmektedir. Ceza dosyaları derdest iken disiplin cezasına yönelik açılan idari yargı davaları devam edebilmekte veya tam tersi durumlar da görülebilmektedir. Her iki soruşturma bağımsız yürütüldüğünden kişinin suçu işlemediğine dair kesin sübut dışında, ceza yargılaması kararları disiplin soruşturması bakımından bağlayıcı olmayacaktır. Bu halde ceza mahkemesince verilip kesinleşen kararların disiplin hukukuna etkisi yönünden idari yargı mercilerinde farklı yönde görüşler belirmektedir.

Yargılama mercileri ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olduğu hükmen sabit kabul edilinceye kadar kimse suçlu sayılamaz. Suçlu muamelesine tabi tutulamaz. İsnadın mahkûmiyete dönüştüğü hallerde ise kişi “*hakkında suç isnadı olunan*” konumundan çıkacaktır. Masumiyet karinesinin temeli kalmaz. Ceza davasının ertelendiği, düştüğü veya şarta bağlı olarak düşeceği hallerde ilgili hakkında masumiyet karinesi devam etmektedir. Çünkü bu hallerde ortada henüz bir mahkûmiyet kararı bulunmamaktadır. HAGB kararı verildiğinde, sanığın suçluluğuna dair vicdani bir kanaat oluşmaktadır. Oluşan bu kanaat “*kasten yeni bir suç*” işlenmemesi şartına bağlanmıştır. Bu sebeple verilen karar “kesin mahkûmiyet hükmü” olarak nitelendirilmemektedir. Mahkeme hükmünü açıklamayı belirli bir süre ertelemektedir. Erteleme süresi içerisinde karar sanık hakkında hukuki bir sonuç doğurmamaktadır. Erteleme süresi sonrasında kişinin başkaca bir suç işlememesi durumunda açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılmaktadır. Davanın düşmesine karar verilmektedir.

Disiplin soruşturması ceza davası dışında yürütülmektedir. Ancak aynı eylem, ceza davasına da konu olmaktadır. Yürütülen ceza yargılaması sonucunda HAGB kararı verilmişse, HAGB'ye dair karar aleyhe sonuç doğuracak şekilde “kesin bir delil” olarak kabul edilmemelidir. Aksi görüşün kabulü durumunda,

¹¹⁴ Sıddık Sami Onar, İdare Hukukunun Umumi Esasları (Marifet Basımevi 1952) 833.

ceza yargılamasında verilen HAGB kararına dayanılarak idari uyuşmazlıkta karar verilmesi masumiyet karinesiyle çelişir. Ancak idari uyuşmazlık çözüldükten, kişinin ceza yargılamasında sanık olduğu veya HAGB kararından bahsedilmesi masumiyet karinesinin ihlali anlamına gelmez. İdari soruşturma kararı bütün halinde gözetilmelidir. Sonuç kararın, özellikle HAGB bakımından karar verilen eyleme dayandırılıp dayandırılmadığı incelenmelidir.

Ceza hukuku ile disiplin hukuku birbirinden farklı nitelikte kural ve ilkelere tabidir. Kamu görevlisinin eylemi, ceza hukukunda suç tanımına uyabileceği gibi disiplin hukukunda da sorumluluk doğurabilir. Bu halde, ceza yargılaması ve disiplin soruşturması ayrı ayrı yürütülecektir. Disiplin soruşturmasını yürüten makam ceza davasının sonucundan bağımsız hareket edecektir. Disiplin işlemine konu eylemin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşılrken, tamamen dosya kapsamında hareket edilir. Ceza yargılamasından çıkan sonuca değil, yargılamaya neden olan suçun vasıf ve mahiyetine bakılır. Ceza yargılaması bitiminde, sanığa isnat edilen eylemin işlenmediğine dair kesin hüküm verilmemişse ceza yargılamasında verilen hüküm, disiplin soruşturmasında bağlayıcılık niteliği kazanamaz.¹¹⁵

HAGB kararları, kamu görevlisi hakkında disiplin soruşturması yapılmasına engel oluşturmamaktadır. HAGB, kararın sanık hakkında hiçbir bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade ettiğinden, ilgili hakkında verilen HAGB kararı, güvenlik soruşturmasını olumsuz etkilememeli veya memuriyetten çıkarılmaya sebep olmamalıdır. Buna rağmen yüz kızartıcı nitelikte kabul edilen suçlardan birisi işlenmişse, HAGB kararı verilmesine sebep olan suçun vasıf ve mahiyeti gözetilerek, bu durumun memuriyete engel olabilmesi mümkündür. Bu bakımdan soruşturmaya esas alınan fiil ayrıca değerlendirilmelidir.

HAGB halinde, ceza mahkûmiyetinin bulunmadığı iddiasıyla disiplin cezası uygulanmaması şeklinde bir tespitin kabul edilmesi mümkün değildir. Aksine atılı eylem yargı kararı ile sübut bulduğundan, disiplin hükümleri kapsamında bu eylem değerlendirilmelidir. Bu gerçeklik, DMK'nın 131. maddesinde de belirtilmiştir. Madde de ceza yargılaması ile idari yargının (disiplin hukuku) birbirinden farklı yürümesi gerektiği düzenlenmiştir. Ancak her iki disiplinindeki işlemlerin birbirini etkileyeceği gerçektir. Ceza yargılamasındaki mahkûmiyete ilişkin verilen bir karar veya "yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması ve beraat kararı" disiplin kararı verecek mercii de bağlar. Buna karşılık "yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması" halinde ilgili hakkında disiplin cezası uygulanabileceği öğretide kabul görmektedir. HAGB kararı, mahkûmiyet hükmünden farklı nitelikte olsa da bu karar disiplin hukuku bakımından güçlü delil niteliğinde kabul edilmeli ve ilgili hakkında uygulanacak disiplin yaptırımında gözetilmelidir.

¹¹⁵ Anayasa Mahkemesi, 2012/665 Kürşat Eyol Bireysel Başvuru, 13.06.2013.

Disiplin soruşturmasında, soruşturma kapsamında toplanan bilgi ve belgeler incelenmek suretiyle, ilgilinin isnat olunan eylemi işleyip işlemediği ve verilecek disiplin cezası belirlenmelidir. Ancak isnat olunan eylemin vasıf ve mahiyetinin belirlenmesi, maddi olayın açıklanması ve re'sen araştırma ilkesi kapsamında, ceza soruşturmasında toplanan deliller de esas alınmalıdır. Maddi delillerin yanı sıra yapılan disiplin soruşturmasında ceza mahkûmiyet kararı disiplin suçuna yönelik eylemin sübutunda hükme esas alınabilir. Aksi durumun kabulü halinde, HAGB kararı verilmesi ve denetim süresinin bitmesiyle kişi hiç suç işlenmemiş sayılacağından disiplin mercii, disiplin cezasını uygulamaz. Ceza mahkemesinin maddi olay ve sanığa dair tespiti ve ulaştığı sonuç bağlayıcı nitelikte olmaz.

HAGB karar verilmesi halinde, kesinleşmiş bir hüküm bulunmadığından aleyhe sonuç doğuracak şekilde bir idari işleme esas alınamaz. Bu yorumun terisinin kabulü masumiyet karinesi ile temel hak ve hürriyetlerin ihlal edilmesini sonuçlayabilir. Suçla ilgili olarak hakkında HAGB kararı verilen kişi bakımından, sırf bu karar üzerine disiplin cezası uygulanmamalıdır. Yani HAGB kararının doğrudan disiplin cezalarına etki etmesi bazı sorunlara yol açmaktadır. Kanaatimizce hakkında HAGB kararı verilen ilgili bakımından uygulanacak disiplin cezalarında, kişinin yalnızca ceza davasına konu eylemleri esas alınmak suretiyle karar verilmemesi “orta bir çözüm yolu” olarak belirmektedir.

Kamu hizmeti üstlenme, görevin devamı ve sona ermesine dair DMK'nın 48/1 A-5 ve 98/b maddelerinde ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır. Bazı özel kanunlarda HAGB istisnai bir durum olarak düzenlenmiş iken DMK'nın bu genel hükümlerinde HAGB ayrıca sayılmamıştır. Bu gerçeklik, HAGB kararlarının memuriyete giriş ve sona ermesi koşullarını içeren disiplin hukuku bakımından kamu görevlileri üzerinde doğrudan bir etkisinin olamayacağı şeklinde yorumlanmalıdır. Çünkü hakkında HAGB kararı verilen sanık, ceza yargılamasında çoğunlukla yargı yolunu tüketmediğinden doğrudan uygulamaya karşı çıkabilir. Doğrudan uygulanma yolunun kabulü “aklanma hakkı” kapsamında sanık aleyhinde bir durum oluşturabilir. Yine hakkında HAGB kararı verilen kişinin denetim süresi içerisinde “belirlenen şartlara uymaması” veya “kasti yeni bir suç” işlemesi durumunda verilen karar açıklanır. Bu halde, işlenen disiplin suçunda eylemin yaptırımsız kalması gibi bir sonuç da doğacaktır. Masumiyet karinesinin korunması bakımından ceza yargılamasında hakkında HAGB kararı verilen kamu görevlisi yönünden, disiplin cezasının açıklanmasının ertelenmesine yönelik yasal bir düzenleme yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Adli İstatistikler, *Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü Yayınları* (2021).

Akgüner T, *Kamu Personel Yönetimi* (3. Baskı, Der Yayınları 1998).

Aras B, 'Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumu ve Uygulamadaki Sorunlar' 2008 3(22) *Terazi Hukuk Dergisi* 71-78.

Arslan MM ve Bulut M ve Dursun A, *Disiplin Usulü Ve Soruşturma Örnekleri* (1. Baskı, Siyasal Kitabevi 2019).

Artuç M, *Açıklamalı Pratik Ceza Muhakemesi Kanunu* (3. Baskı, Adalet Yayınevi 2019).

Aslan Z, *657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Göre Disiplin Suç Ve Cezaları* (1. Baskı, Alfa Yayınları 2001).

Atay YŞ, 'Memurluğa Girişin Genel Bir Şartı Olarak Güvenlik Soruşturması' (2016) 0(34) *İnsan Hakları Yıllığı* 43-75.

Baştürk İ, *Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesi* (2. Baskı, Bilge Yayınevi 2021).

Bucaktepe A, 'Devlet Memurluğu Ve Memurların Değerlendirilmesi Üzerine Düşünceler' (2014) 18 (3-4) *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 459-489.

Canoğlu VC, 'Disiplin Soruşturmasında Delil Ve İspat' (2018) 0(138) *TBB Dergisi* 231-272.

Centel N ve Zafer H, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (18. Baskı, Beta Yayınevi 2020).

Çınarlı S ve Azak M, 'Danıştay Kararları Işığında İdari Yargıda Disiplin Cezalarının İptali Davalarında Tanık Delili Sorunu' (2021) 29(1) *SÜHFD* 509-535.

Çınarlı İ ve Hızal SA, 'Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Memuriyete Giriş ve Memuriyetin Sona Ermesine Etkisi' (2017) 12(134) *Terazi Hukuk Dergisi* 14-30.

Çolak Nİ, 'Kamu Görevlilerinin Naklen Atanma Kriterleri' (2005) 9(1-2) *Ankara Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi* 127-165.

Çolak Nİ ve Özdemir D, 'Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Ve Memuriyete Etkisi' (2011) 1(5) *TAAD* 93-122.

Demircioğlu MY, 'Üniversitelerde 2014 Yılından Önce İşlenen İntihal Suçlarıyla İlgili Disiplin Soruşturması Ve Cezalandırma Sistemi' (2014) (4) *Ankara Barosu Dergisi* 328-362.

Demircioğlu MY, ‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Masumiyet Karinesinin Korunması’ (2019) (2) ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi 307-356.

Dülger MV, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (1. Baskı, Hukuk Akademisi 2021).

Erdođu A, ‘Yeni Disiplin Cezaları’ (1972) 2(6-7) Danıştay Dergisi 5-8.

Giritli İ ve Bilgen P ve Akgüner T, *İdare Hukuku* (3. Baskı, Der Yayınları 2008).

Gözübüyük AŞ ve Tan T, *İdare Hukuku*, (3. Baskı, Turhan Kitabevi 2004).

Gray AD, ‘The Presumption of Innocence Under Attack’ (2017) 20(4) *New Criminal Law Review* 569-615 (<https://doi.org/10.1525/nclr.2017.20.4.569>).

Günday M, *İdare Hukuku* (İmaj Yayınevi 2002).

Güngör D ve Okuyucu Ergün G, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması’ 2016 65 (4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1951-1965.

Hatipoğlu S, ‘Ceza Mahkemesi Kararlarının Disiplin Hukuku Bakımından Bağlayıcılığı’ (2016) (141) Danıştay Dergisi 87-96.

Kale H, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Disiplin Cezalarına Etkisi’ (2011) 6(60) *Terazi Hukuk Dergisi* 45-47.

Karaarslan M, ‘Suç Ve Cezaların Memuriyete Etkisi’ (2009) 58(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 95-138.

Karakehya H, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (2. Baskı, Savaş Yayınevi 2016).

Kartal A, ‘Hapis Cezasının Ertelenmesi ile Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Sonuçları Bakımından Karşılaştırılması’ 2016 11(114) *Terazi Hukuk Dergisi* 67-74.

Kumbasar E, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması* (1. Baskı, Seçkin Yayınevi 2012).

Kurt SS, ‘Ceza Mahkemesi Kararlarının Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezasına Etkisi’ (2021) 9(17) Ankara Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 383-428.

Onar SS, *İdare Hukukunun Umumi Esasları* (Marifet Basımevi 1952).

Özbek VÖ ve Başbüyük İ, ‘Hükmün Açıklanmasının Geriye Bırakılması Kararlarına İtirazın İncelenme Usulünün Mağdur/Suçtan Zarar Gören Bakımından Ortaya Çıkardığı Sorun Üzerine’ 2013, 8(21) *Ceza Hukuku Dergisi* 7-19.

Özbudak C, ‘(Kanunla Da Olsa) Hagb Kararına Mahkûmiyetin Hukuki Sonuçları Bağlanabilir Mi?’ (2016) 1(3) Ankara Barosu Dergisi 521-532.

Özgenç İ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (4. Baskı, Seçkin Yayınevi 2009).

Özgenç İ, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, Hukuk Devletinde Suç Yaratılmasının ve Suçun Aydınlatılmasının Sınırları Sempozyumu 3. Yılında Yeni Ceza Adaleti Sistemi (eds), Bahri Öztürk (Seçkin Yayınevi 2009).

Parlar A, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Erteleme* (2. Baskı, Bilge Yayınevi 2015).

Pınar İ, *Memur Suçlarında İdari Soruşturma* (1. Baskı, Seçkin Kitabevi 1987).

Pınar İ ve Çalışkan Ö, *Açıklamalı İçtihatlı Memurluğun & Kamu Görevinin Sona Ermesi* (1. Baskı, Seçkin Yayınevi 2020).

Sezer Y ve İpek Aİ, 'Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Kamu Personel Hukukuna Etkileri' (2010) 1(3) TAAD 43-74.

Soyaslan D, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (7. Baskı, Yetkin Yayınevi 2018).

Soyaslan D, 'Ceza Hukukunda Memur Kavramı, Kamu Menfaati İçin Görevlendirilmiş Şahıslar' (1996) 45 (1-4) AÜHFD 41-53.

Şan AA, *Özel Soruşturma Usulleri* (1. Baskı, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı Yayınları 2008).

Şahin C ve Göktürk N, *Ceza Muhakemesi Hukuku 2* (7. Baskı, Seçkin Yayınevi 2018).

Şen E ve Maviş M, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (HAGB)* (1. Baskı, Seçkin Yayınevi 2014).

Tezcan D, 'Kamu Görevlilerine Uygulanan Disiplin Cezalarının Hukuki Niteliği Ve Adil Yargılanma Hakkı' (2004) Kamu Personeli Sorunları İdare Hukuku Sempozyumu Eskişehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını 187-208.

Taner FG, 'Hükmün Açıklanmasının Ertelelenmesinin (Geri Bırakılmasının) Hukuki Niteliği ve Ertelemeyi Kabul Edip Etmediğinin Sanığa Duruşma Devresinin Sona Ermesinden Önce Sorulmasının Hukuka Aykırılığı Üzerine' 2011 0(4) Ankara Barosu Dergisi 286-298.

Toroslu N ve Feyzioğlu M, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (20. Baskı, Savaş Yayınevi 2020).

Tulay ME, 'Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması: Yasal Şartların Yerindediği Ve Kararın Hukuki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme' 2021 15(4) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 477-525.

Uz A, 'Anayasal Bir Hak Olarak Kamu Hizmetine Girme Hakkı Ve Liyakat İlkesi' (2011) 2(1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 59-94.

Van der Bank L and Engelbrecht A & Strümpher J, 'Perceived Fairness Of

Disciplinary Procedures İn The Public Service Sector: An Exploratory Study' (2018) 6(2) SA Journal of Human Resource Management 1-8 (<https://doi.org/10.4102/sajhrm.v6i2.136>).

Yalçın C, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması* (1. Baskı, Seçkin Yayınevi 2021).

Yamlı MS, *Bireysel Başvuruda İdari Yargıya İlişkin İhlal Kararları* (1. Baskı, Şen Matbaası 2016).

Yaşar O ve Gökcan HT ve Artuç M, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Yasası* (4. Cilt, Adalet Yayınevi 2010).

Yenisey F ve Nuhoglu A, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (8. Baskı, Seçkin Yayınevi 2020).

Yıldırım A, 'Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Masumiyet Karinesi' (2017) 5(9) Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 491-517.

Yılmaz E, 'Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Sanık Hakkında Sonuç Doğurmaması Üzerine Bir Değerlendirme' (2021) 1(2) Kırıkkale Hukuk Mecmuası 269-292.

Zafer H, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (7. Baskı, Beta Yayınevi 2019).

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları

İHAM, *Ringvold v Norveç*, Başvuru No. 34964/97, 11.02.2003.

İHAM, *Kemal Coşkun v Türkiye*, Başvuru No. 45028/07, 28.03.2017.

İHAM, *Seven v Türkiye*, Başvuru No. 60392/08, 23.01.2018.

Anayasa Mahkemesi Kararları

Anayasa Mahkemesi, 2012/665 Kürşat Eyol Bireysel Başvuru, 13.06.2013.

Anayasa Mahkemesi, 2013/5486 Yasemin Ekşi Bireysel Başvuru, 04.12.2013.

Anayasa Mahkemesi, 2013/3175 Mustafa Kıvrak Bireysel Başvuru, 20.02.2014.

Anayasa Mahkemesi, 2013/2995 Mehmet Yavuz Bireysel Başvuru, 20.02.2014.

Anayasa Mahkemesi, 2013/1728 Hüseyin Şahin Bireysel Başvuru, 12.11.2014.

Anayasa Mahkemesi, 2012/1268 M. I. Bireysel Başvuru, 30.12.2014.

Anayasa Mahkemesi, E 2014/100 K 2015/6, 14.01.2015.

Anayasa Mahkemesi, 2012/584 Münür İçer Bireysel Başvuru, 12.03.2015.

Anayasa Mahkemesi, 2014/8868 Abdullah Topçu Bireysel Başvuru, 19.04.2017.

Anayasa Mahkemesi, 2014/15365 Turgut Duman Bireysel Başvuru, 29.05.2019.

Danıştay Kararları

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E 1990/2 K 1990/2, 15.11.1990.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E 2013/4988 K 2015/242, 05.02.2015.

Danıştay 5 D, E 2016/26627 K 2018/14218, 15.05.2018.

Danıştay 12 D, E 2010/1591 K 2013/439, 12.02.2013.

Danıştay 12 D, E 2011/9670 K 2012/3553, 25.05.2012.

Danıştay 12 D, E 2015/2238 K 2015/4853, 17.09.2015.

Danıştay 12 D, E 2016/7084 K 2018/1220, 20.03.2018.

Danıştay 12 D, E2019/1172 K 2020/1410, 20.12.2018.

Danıştay 12 D, E 2020/5219 K 2021/1423, 17.03.2021.

Danıştay 16 D, E 2015/243 K 2015/859, 19.03.2015.

Danıştay 16 D, E 2015/896 K 2016/1858, 24.03.2016.

Yargıtay Kararları

Yargıtay CGK, K 2008/43, 04.03.2008.

Yargıtay CGK, K 2009/12, 03.02.2009.

Yargıtay CGK, K 2012/1807, 09.10.2012.

Yargıtay CGK, K 2013/238, 07.05.2013.

Yargıtay CGK, K 2013/363, 17.09.2013.

Yargıtay CGK, K 2014/128, 11.03.2014.

Yargıtay CGK, K 2014/490, 04.11.2014.

Yargıtay CGK, K 2014/502, 18.11.2014.

Yargıtay CGK, K 2015/145, 05.05.2015.

Yargıtay CGK, K 2016/42, 09.02.2016.

Yargıtay CGK, K 2016/99, 01.03.2016.

Yargıtay CGK, K 2017/252, 25.04.2016.

Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararları
ve Disiplin Soruşturmalarına Etkisine Dair Bir Değerlendirme
İbrahim KESKİN

Yargıtay CGK, K 2017/110, 28.02.2017.

Yargıtay CGK, K 2018/632, 11.12.2018.

Yargıtay 9 HD, E 2008/25343 K 2010/16169, 03.06.2010